AI CARTE, AI PARTE.

Roman umoristic

de

THEOCHAR ALEXI.

Editura autoruluĭ.

Sibiiŭ.
Tipariulŭ luĭ W. Krafft.
1878.

Introducţiune.

Maĭ nainte de a vĕ duce érăşĭ prin Bidinescĭ, că-cĭ acolo am intenţiunea de a vĕ purta şi de astă-dată, permiteţi-mĭ o mică digresiune séŭ abatere.

Odată, ah, sunt mulţĭ anĭ de atuncĭ, mĕ aflam pe drum. Adică să ne înţelegem bine, eŭ mĕ aflam în diligenţă, ér diligenţa era pe drum, pe un drum óre care, nu maĭ sciu pe care.

Tot în aceea diligenţă în care şedeam eŭ, maĭ şedeaŭ şi alţĭ inşĭ, călĕtorĭ ca şi mine, persóne tot atât de respectabile ca şi mine, tóte de a rîndul, numaĭ una din acele persóne mi sĕ părea maĭ remarcabilă, îmĭ impunea maĭ mult decât tóte celelalte din întréga nóstră societate de călĕtoriă, o societate compusă din 5 persóne şi cu mine 6, ca să nu mĕ uit, cum uitase Bulgarul a sĕ numĕra pe sine, când voise să constate, că nicĭ unul dintre aĭ sĕĭ nu se prăpădise cu cea ocasiune faĭmósă când voiseră eĭ, Bulgariĭ, să scótă cu o albiă luna care li sĕ păruse că căduse în fôntână.

Cred că veţĭ cunósce cu toţiĭ acéstă păcălitură populară, care sĕ imputá de Românĭ Bulgarilor, ér de Bulgarĭ Românilor. Décă o sciţĭ să nu ne maĭ ocupăm de ea, décă însĕ nu o sciţĭ, érăşĭ să nu ne ocupăm de ea, de vreme ce o puteţĭ afla dela primul venit, adică dela ver-cine şi de vreme ce noĭ avem acum a ne ocupa cu călĕtoriĭ din aceea diligenţă şi maĭ cu sémă a videa de acel personagiŭ, care îmĭ impusese chiar şi mie. Trebue să fi fost un om eminent, ver un bărbat renumit şi vestit de mĭ captivase atenţiunea mea.

Nimic din astea tóte! Adică nu era nicĭ eminent, nicĭ vestit nicĭ renumit, ci era un călĕtor „hazliŭ“ şi tot-odată cu dare de mână, dóuĕ calităţĭ cu mult maĭ preţuite de ceĭ osîndiţĭ la închisóre în cuşca diligenţeĭ, de cât cele maĭ vestite şi renumite eminenţe.

Însĕ 'lŭ veţĭ apreţia şi Domnia-vóstră pe acel călĕtor faĭmos, că-cĭ am a vĕ spune despre el, nu multe, ci numaĭ chĭar atât, cât îmĭ este de trebuinţă pentru a vĕ arĕta că nu vi l'am pomenit de géba. În adevĕr am avut mare trebuinţă de acest om pentru a mĭ ajunge scopul introducţiuneĭ mele, un scop de care nu puteţĭ avea pănă acum nicĭ cea maĭ mică ideiă.

Mult pomenitul călĕtor între alt „calabalîc" avea şi o butilcă de „stomachicon," cum numea el un óre care fel de rachiŭ dulce-amar. Acéstă butilcă o pusese într'o taşcă a diligenţeĭ.

Punênd aceea butilcă acolo ne ḑise cu un ton jovial: „Să nu cum-va să mĭ faceţĭ necinstea şi să nu gustaţĭ din acéstă butilcă."

O ḑise şi sĕ puse să tragă un somn. Cu tótă sdruncinătura diligenţeĭ, care i arunca capul când înainte când înapoĭ, când de o lăture, când de alta, prĭetinul nostru totuş adormi şi dormi ver o cât-va timp.

Noĭ ceilalţĭ, într'o comună séŭ obştéscă înţelegere, ne grăbirăm a goli cuprinsul aceleĭ butilceĭ pănă la cea din urmă picătură, ér când prĭetinul se trezi, stomachiconul luĭ era deja stomachisat, noĭ însĕ îl întrebarăm décă nu va bea şi el o picătură de licor.

El luâ butilca, o puse la gură, îşĭ plecâ capul înapoĭ, întâiŭ puţin, apoĭ maĭ tare, în fine aşa de tare încât i se slobozi maĭ tot sângele în cap, însĕ din butilcă nu voia să pice nimic. Lucru prea firesc de vreme ce noĭ o secasem cu totul.

Călĕtorul băgând de sémă că ne făcusem „haz" de el, înţelese prea bine intenţiunea nóstră şi ne ḑise: „Prea mare cinste mĭ aţĭ făcut Domnilor". —

Étă unde am voit să es cu introducţiunea mea.

„Prea mare cinste mĭ aţĭ făcut Domnilor" aşa trebue să ḑic şi eŭ către toţĭ aceĭ amabilĭ cetitorĭ, carĭ nu s'aŭ mulţămit a gusta din scrierile mele anterióre, nu s'aŭ mulţămit a şĭ lua din ele porţiunea cuviinciósă cetitorilor, ci aŭ supt la dênsele încercându-se a le da de fund, a despica elementele lor, a sci, că de unde mĭ a venit ideia, a recunósce personagele, carĭ port acţiunele acelor istorióre, personagie cu totul fantastice, adică luat în sensul acela, că aŭ purces din fantasia mea; fiinţe ideiale, care însĕ póte că îşĭ aduc în ver une puncte principale, cu ver uniĭ dintre cunoscuţiĭ Domnialor.

De unde îţĭ vin aceste presupunerĭ, veţĭ întreba Domnia-vóstră. Nu sunt presupunerĭ, este realitate pipăită, realitate încercată de mine, încercată maĭ cu sémă de răbdarea mea, de acea răbdare, cu care trebue să întimpîn maĭ pe fiă-care ḑi interpelaţiunĭ asupra sensuluĭ ascuns din istoriórele mele. Par' că omul când vrea să ascundă

ce-va, sĕ apucă să-şĭ publice gândurile séle prin ţipar, cum am publicat eŭ acele scrierĭ de care este aicĭ vorba?....

Uniĭ din cetitorĭ aŭ luat de aŭ cetit istoriórele mele numaĭ pentru a satisface la o plăcere analogă, pe care o resimţirăm noĭ odinióre, când bĕurăm tot licorul din butilca călĕtoruluĭ.

Precum golirăm noĭ butilca, nu pentru a ne potoli setea, séŭ a ne recori, cu un cuvênt nu din apreţiarea calităţilor celor bune ale stomachiconuluĭ, ci maĭ cu sémă pentru a videa, ce va ḑice călĕtorul când sĕ va pomeni cu butilca sécă, astfel şi cetitoriĭ de carĭ vĕ vorbesc, nu sĕ bucurară de scrierile mele pentru coprinsul lor, ci numaĭ pentru a videa, ce voĭ ḑice eŭ, când îmĭ vor arĕta, că, după părerea lor aŭ dat de fund, aŭ descoperit sensul.

Nu am eŭ déră tótă dreptatea décă, după esemplul aceluĭ bărbat cu minte îmĭ permit a le ḑice acestor persóne, stimabile în tóte privinţele, dér prea setóse de a sci tóte:

„Prea multă cinste mĭ aţĭ făcut Domnilor,“ dar maĭ cu sémă prea multă cinste mĭ aţĭ făcut Domnia-vóstră amabilelor şi prea graţióselor Dómne, carĭ aveţĭ drăgălaşul obiceiŭ a scormoni pretutindenĭ, căutând a videa tóte, dar tóte, nu numaĭ faţa ci şi dosul lucrurilor.

Pe lângă cinste însĕ, — un articol din care omul nu póte avea nicĭ odată prea mult, — mĭ aţĭ adus o belea mare pe cap, că-cĭ unele din acele persóne, pe carĭ fantasia Domniilor-vóstre le a identificat cu eroiĭ şi cu eroinele din istoriórele mele, unele din acele persóne, după cum aud, vĕd şi simţ aŭ aruncat o ură mare aupra mea.

Trebue să sciţĭ, că un lucru ca acesta nu mĭ vine bine, fiind că mĕ sileşte a duce un simţ în sîn, care sĕ numeşte — frică. Da, mĭ e frică de ura acelor ómenĭ, cum îmĭ este frică de dinţiĭ căinilor, — maĭ cu sémă când îmĭ aduc aminte de turbare, — şi precum îmĭ iaŭ tot-déuna bastonul cu mine, când cred că pe drumul meŭ voĭ avea ocasiune a mĕ întâlni cu ver un „dulăŭ“, astfel m'am decis a arĕta în public bastonul meŭ, fireşte un baston „moralicesc“, cu care m'am înarmat, pentru a mĕ apăra în contra acelora, carĭ vor fi pus gând rĕŭ cu mine.

Acest baston de care vĕ vorbesc este: publicitatea. Pentru ca să înţelégă ver cine puterea care zace în acéstă armă, vĕ voĭ spune o paromiă, fórte potrivită după părerea mea.. —

Nastradin Hogea, posnaşul clasic al Orientuluĭ, în una din ḑile, mergênd pe stradă în miḑlocul uneĭ desimĭ de ómenĭ, începu a striga din resputerĭ. „Măgarule, măgarule!“

Un om care mergea înaintea luĭ se întórse mêniat şi întrebâ furios: „Ce mĕ facĭ măgar, ticălosule?“

Nastradin Hogea rĕspunse zîmbind?

„Dicĭ că te fac măgar, pe când însăţĭ gura ta te face. Eŭ nu am pronunţat nicĭ un nume, prin urmare nu póte fi vina mea, décă credĭ că din toţĭ câţĭ sunt aicĭ alt nimen nu póte fi măgar decât tine?"

Lumea din pregiur începu să rîdă cu hohot, ér trecĕtorul se ruşinâ şi merse înainte, vĕdêndu-se dat pe gol prin prostia sa.

Cum vi sĕ pare acéstă paromiă? Eŭ cred, că toţĭ carĭ o vor ceti, şi carĭ până atuncĭ vor fi plănuit ver o rĕsbunare în contra mea, îşĭ vor trage séma, ca să nu se dea de gol faţă cu mine şi cu lumea, precum se dase de gol acel trecĕtor faţă cu Nastradin Hogea şi cu desimea de ómenĭ împregiurul luĭ. —

Acum după ce mĭ am îndeplinit „scoposul" indroducţiuneĭ mele, vĕ mulţămesc pentru buna-voitóre răbdare a Domniilor-vóstre şi vĕ rog a da ascultare naraţiuneĭ mele, pe care am intenţiunea a vĕ face asupra proverbuluĭ:

aĭ carte, aĭ parte.

I.

Era vîlvă mare în Bidinescĭ!

Cum să nu fi fost pentru Dumnedeŭ, cum să nu fi fost?

Un lucru ca acela de care se ocupa acum întregul oraş, de care vorbiaŭ nu numaĭ cocónele pe la „sindrofiele“ de cafea, dér încă şi boeriĭ prin cafenele, un asemenea lucru merita în adevĕr atenţiunea publică, merita critica tuturor ómenilor de bine.

Todora, vĕduva Todora, cea cu 6 copiĭ, dintre carĭ patru fete marĭ, un fecior ostaş ér unul încă scolar, acéstă Todoră sĕ vĕdluse cu un străin, venit de curênd în Bidinescĭ, se vĕdluse ea, vĕduva cóptă, şedênd în saniă lângă acel venetic, străbătênd în sunetul clopoţelilor şi în pizma, — cum pizma, ce fel pizma? — în ciuda curioşilor şi a curióselor stradele Bidinescilor, dioa ’n amédla mare.

„*Hic est opus*“ aşĭ dice acum décă aşĭ grăi cătră latinĭ séŭ, „*ci gît le lièvre*“ aş strîga vorbind cătră franţuzĭ, dar de vreme ce am onórea a mĕ adresa cătră românĭ trebue să dic: étă pricina gălăgieĭ, o pricină nicĭ decum altă decât împregiurarea că Todora îndrăznise a se arĕta dioa ’n amédla mare cu un bărbat. Închipuiţi-vĕ „dioa etc..... Décă lucrul s’ar fi întêmplat pe la însĕrate, cale, vale! Bidinescenii nu ar fi fost impresionaţĭ atât de mult, că-cĭ atuncĭ ar fi fost vorba de o relaţiune secretă şi discretă a Todoriĭ, şi cu asemenea relaţiunĭ eraŭ cam deprinşĭ renumiţiĭ şi iubiţiĭ meĭ Bidinescenĭ, încă din vechime, chĭar de pe atuncĭ pe când i trăia bărbatul. Cuĭ? Dar sciţĭ, că prea ’mĭ sunteţĭ curioşĭ.

Fiecare om, care o vĕdluse pe Todora în saniă cu acel domn străin, rĕmase încremenit ca femeia luĭ Loth, care, în contra porunceĭ dumnedeescĭ, se întorsese spre Sodom şi Gomorrha şi devenise un sloiŭ de sare. Vorba vine de aşa, că-cĭ în adevĕr aceĭ privitorĭ rĕmâneseră tot atât de nesăraţĭ ca şi maĭ nainte, ba póte încă şi maĭ nesăraţĭ decât maĭ nainte, adică căscară gura la Todora până

când putură privi la ea, ér după ce le peri din vedere, alergară să spună vestea, să facă vîlvă printre toţiĭ cunoscuţiĭ cu carĭ sĕ întâlneaŭ séŭ pe carĭ i cercetaŭ anume cu unica acéstă a lor intenţiune.

Noĭ carĭ avem prerogativul de a sci tóte, de a ne duce pretutindenĭ unde ne împinge pĕcătósa de curiositate, noĭ carĭ putem asista atât la representaţiunĭ destinate din capul loculuĭ pentru publicul cel mare, cât şi la scenele intime, carĭ sĕ feresc de ochiĭ streinĭ, noĭ carĭ avem putere de a cunósce până şi gândurile cele maĭ ascunse ale ómenilor, noĭ déră să ne profităm acum de acéstă a nóstră putere, să ne informăm în virtutea acesteĭ puterĭ despre tóte câte privesc la Todora şi la chipul de bărbat care şedea cu dênsa în saniă, pentru ca să putem astîmpĕra curiositatea pe care am zîderit acum în mintea cetitorilor nostri.

Sania care ducea pe Todora şi pe acel bărbat strein se opri dinaintea uneĭ case în strada cea maĭ principală din Bidinescĭ.

Todora şi cu însoţitorul eĭ sĕ dădură jos din saniă şi întrară pe pórta aceleĭ case.

Să le apucăm pe dinainte şi să ne furişăm noĭ maĭ întâiŭ prin odăĭ, pentru ca să cercetăm terîmul pe care avem să facem acum numaĭ decât cunoscinţa maĭ de aprópe a Todoreĭ şi a mult pomenituluĭ strein, care venia cu ea.

În casele unde avem de gând să întrăm acum cu toţiĭ şedea cocóna Zosima supranumită de toţĭ Bidinesceniĭ „boieróica".

Acest nume i se cuvine cu tot dreptul că-cĭ prin Bidinescĭ boerimea nu zace în alt nimic decât numaĭ şi singur în bogăţie de banĭ, ér cocóna Zosima, după o espresiune a dulceluĭ popor este: „putredă de bogată." Ea nu numaĭ că are maĭ multe moşiĭ „ohavnice" prin România, dar şi tóte lădile pline de „polĭ şi galbenĭ," tóte scrinurile împlute cu „giuvaericale" şi alte multe. Decĭ nu vĕ va prinde nicĭ un pic de mirare aflând Domnia-vóstră acum dela mine, că la ver-ce ocasiune, tóte rudeniile eĭ, până într'a nóua spiţă îşĭ aduc aminte că sunt „neam" cu dênsa, şi aducêndu-şĭ aminte de acéstă împregiurare i dă tótă cinstea ver unde ar întâlni-o. În ḑilele cele marĭ însĕ „némurile" eĭ se duc cu cîrdul şi grămadă, să i sărute mânile Domnia-eĭ, acele mânĭ veştejite şi sbîrcite dar pline până în vîrful degetelor de inele cu pĭetre scumpe de diamant, şi briliant, de safir şi smarald, tot din cele maĭ preţióse; se duc ḑĕŭ să i sărute mânile şi să i dorécă, „la mulţĭ fericiţĭ anĭ," ş' apoĭ să i spună ce s'a maĭ întîmplat prin Bidinescĭ şi ce se maĭ vorbesce printre ómenĭ, nu de Domnia-eĭ, ci de alţiĭ, că-cĭ mult i place cocóneĭ Zosimeĭ să auḑă de tóte nimicurile câte sĕ petrec prin casele cunoscuţilor şi ale

necunoscuților, i place a afla și a sci, până și ce a mâncat cutare, câte rochĭ nóue șĭ-a făcut cutare cocónă și altele; dar cu deosebire se interesa de sórtea fetelor celor marĭ, vroia să scie cu cine s'a vědut cutare fată pe la balurĭ, décă avea ver un buchet de florĭ în mână, și cât fu de mare acel buchet și de cine i va fi fost trimis.

Trebue să sciţĭ, că prin Bidinescĭ părinţiĭ fetelor sunt bunĭ bucuroșĭ décă pot scăpa cu faţa cinstită în privinţa principalelor trebuinţe de toaletă, adică mulţămesc sfinţilor și luĭ Dumnedeŭ décă le succede a procura fetelor pe banĭ gata orĭ fiă și pe credit, rochile, cocurile, mănușile (cu șése nasturĭ cel puţin) ghetele (albe de atlas) și eventailurile trebuinciόse, ér de nimicurĭ de acelea bună óră ca de buchete de florĭ Domnia-lor, adică părinţiĭ nu se îngrijesc nicĭ odată și astfel procurarea acestor nimicurĭ, cum dic bětrâniĭ, cade în sarcina tinerilor galanţĭ. Buchetele servă decĭ de semn de interes, am putea chĭar dice de semn de amor. Étă dar de ce cocóna Zosima se îngrijea de buchetele fetelor.

Apoĭ când afla că ver un tînĕr a băgat vorbe pentru o fată, — așa dicea Domnia-eĭ spre a esprime că un june peţesce o fată, — apoĭ atuncĭ nu o maĭ putea sătura nimenĭ cu vorba despre tóte întîmplările, fiă ele cât de neînsĕmnate, advenite cu o asemenea ocasiune.

Cocóna Zosima în diua memorabilă cu care începurăm povestea nóstră, adică în diua în care sĕ vĕduse vĕduva Todora cu acel strein misterios amêndouĭ în saniă, și în momentul când acea saniă se oprise dinaintea locuinţeĭ Domnia-eĭ, cocóna Zosima, dicem, audise deja de vestea cea nóuă respândită prin oraș. Cum Dumnedeŭ să nu fi audit Domnia-eĭ, care se îngrijea atât de mult de asemenea lucrurĭ, Domnia-eĭ care avea un cîrd de lingușitorĭ, compus tot din acele fiinţe carĭ se opintesc pe întrecute a procura boierόiceĭ câte o plăcere prin midlocul limbeĭ lor. Cum să nu fi aflat dară Domnia-eĭ cocóna Zosima și încă togmaĭ despre Todora, că-cĭ dênsa i era nepótă, fata reposateĭ sore-si Catinca, fiă-ĭ ţerina ușóră — și încă una din acele nepóte pe care cocóna Zosima o avea maĭ dragă decât pe celelalte și care prin urmare era maĭ pizmuită de lume.

Nu vĕ miraţĭ dară, că svonul despre Todora sosi maĭ de vreme la cocóna Zosima decât însășĭ Todora, ajunse dĕŭ, cu tóte că Todora merse în saniă trasă de douĭ telegarĭ. Ce este, mĕ rog, iuţéla telegarilor pe lângă pripa svonuluĭ care sbóră că o săgétă asvîrlită de puterea pizmeĭ și a ureĭ.

Cocóna Zosima audênd sunetul clopoţelelor alergase la feréstră, pentru ca să védă pe ceĭ din saniă. Domnia-eĭ nu apucase încă să ajungă până la feréstră, de unde avea obiceiŭ de a pîndi pe trecătoriĭ,

când étă că sĕ opri sania. Cocóna Zosima aruncând o privire prin geam, vĕḑu pe Todora coborîndu-se din saniă ajutată fiind de un domn, de acel strein, de acel bărbat despre carĭ i vorbise deja svonul.

Vĕḑênd acésta, cocóna Zosima sĕ svîrcoli în grabă dinaintea oglindeĭ, pentru a şĭ neteḑi puţin pĕrul, pentru a şĭ aşeḑa rochia şi în fine pentru a şĭ togmi gura.

Cocóna Zosima avea obiceiŭ a şĭ togmi gura în diferite modurĭ amĕsurat şi potrivit cu diferinţa împregiurărilor.

Astfel avea la dispoşiţiunea Domniaeĭ: o gură de veselie, alta de întristare, una de milostenie, alta de nepăsare, una de bună-voinţă, alta de supĕrare, una de umilinţă, alta de trufie, şi încă unele şi altele maĭ sciŭ şi eŭ care şi câte.

Acum îşĭ togmi gura a supĕrare, că-cĭ în adevĕr era supĕrată pe Todora, de vreme ce îndrăznise, ea nepóta, a se pune în saniă cu un bărbat, fără a fi prevestit pe Domnia-eĭ despre acest pas; care semâna tare a semne de căsătorie séŭ maĭ bine ḑis de recăsătorie, fiind-că vorbim de o vĕduvă.

Cocóna Zosima după ce îşĭ togmise gura a supĕrare se puse linişor togmaĭ în miḑlocul canapeleĭ, unde stătu înfiptă asceptând fără mişcare visita, care i era destinată din partea celor veniţĭ cu sania.

Cocóna Zosima cu tótă bogăţia eĭ păstrase mobiliarul din vremea de când se măritase. Un mobiliar destul de curios şi care prin curiositatea sa merită ca să ne ocupăm puţin de el.

Maĭ întâiŭ canapéua pe care sĕ aşeḑase Domnia-eĭ stătea în miḑlocul păreteluĭ din faţa uşeĭ de intrare. Acéstă canapea era de lemn de nuc lustruit, cu picerele gróse, cu spatele fórte înalte şi tapisate cu o stofă de lână, cu aceaşĭ stofă cu care era îmbrăcată şi şeḑul, care nu stătea, ca la canapelele de moda nóuă, pe arcurĭ ci care era împlut cu pĕr de cal numaĭ, o împlutură, care prin lunga eĭ întrebuinţare devenise tare ca pétra şi căpĕtase ver o dóuĕ gropiţe provenind din obiceiul ómenilor de a prefera unele partide ale canapeleĭ, maĭ mult decât altele. Stofa aceia de lână cu care era îmbrăcate atât canapéua cât şi scaunele, nisce scaune cu spete înalte şi tapisate tot ca şi canapéua, avea un desen minunat representând nisce florĭ imposibile, fantastice, florĭ carĭ cresceaŭ numaĭ în imaginaţiunea ţesetorilor de stofe de prin timpurile de când se măritase cocóna Zosima.

Înaintea canapeleĭ era o masă rotundă, cu nisce picere întortochĭate, ér de amêndouĕ părţile canapeleĭ steteaŭ dóuĕ fotoliurĭ marĭ. D'asupra canapeleĭ atîrna de părete o oglindă mare cu prevaze tot de sticlă, adică o oglindă cu nume de „Veneţia."

Lângă ușa de întrare era un sipet cu maĭ multe compartimente, un „coasten“ cum i ḑice pe la Bidinescĭ, care adică sipetul fusese pe vremea luĭ un cap de operă, care însĕ acum era un model de gust stricat că-cĭ ḑĕŭ mulţimea de lădiţe, lăḑĭ și compartimente visibile și secrete nu presenta nicĭ decum un aspect plăcut.

Într'un unghiŭ al odăieĭ era un alt scrin maĭ simplu. Pe el stătea un césornic minunat, una din acele opere de artă din vremea strămoșilor nostri, care încă și astăḑĭ sunt admirate de — copiĭ.

Păreţiĭ eraŭ ornaţĭ giur împregiurĭ cu portrete de familie, care de care maĭ „tatamoșesc“ décă îmĭ permiteţĭ acest cuvênt noŭ, pentru a esprima o vechitură.

Podinile eraŭ acoperite cu covóre turcescĭ, singurele obiecte, carĭ îșĭ păstraseră valórea lor de raritate preţiósă.

Aerul din acea odaiă era ca pretutindenĭ la cocóne din vremea vechiă, adică stricat și apoĭ deres prin fumul diferitelor mirosurĭ pe care le ardea acolo spre acest scop, în loc de așĭ procura acéstă deregere de aer prin o procedură maĭ simplă, maĭ bună și maĭ sănătósă, care n'ar fi fost alta decât aerisarea adică deschiderea ferestrilor. Sĕ vede tréba însĕ, că acest miḑloc sĕ păru cocóneĭ Zosimeĭ prea mojicesc.

Dar din pricina odăieĭ să nu uităm de ómenĭ adică de cocóna Zosima pe care o lăsasem înfiptă pe canapea, cu gura încreţită a supărare; dar nicĭ de Todora și de acel „strein și făr de nume“ pe care l'am pomenit deja atât de multe orĭ, încât maĭ că ne vine gréţă de misteriositatea luĭ prea, prea prelungită.

Étă vom pune capĕt acestuĭ mister, că-cĭ togmaĭ în acest moment întră Todora cu el în odaia descrisă de noĭ pășind drept în spre cocóna Zosima, care rĕmase ca lipită de canapea, adică fără nicĭ un semn de mișcare.

Todora după cum apucasem deja a vĕ spune era vĕduvă și avea șése prruncĭ ba chĭar „pruncoĭ“ din care 4 fete și 2 flăcăĭ, prin urmare este de prisos a vĕ mărturisi că Todora nu maĭ era nicĭ de cum tinerică. Dar cu atât maĭ de lipsă este a vĕ descoperi, că se conservase bine binișor atât de bine încât, cu tótă vîrstea eĭ înaintată, aĭ fi putut să i ḑicĭ că este frumușică, fără témă de a o supĕra, de vreme ce o femeiă, fiă chiar cât de bĕtrână și cât de slută nu se mîhnesce nicĭ odată décă i ḑicĭ că este frumósă.

Todora veni până pe lângă cocóna Zosima și luând pe necunoscutul de maĭ nainte, pe care însĕ în acest minut avem să-l cunóscem, luându-l de mână ḑise:

— Sărut mâna mătușică. Aicĭ îţĭ închin pe mirele meŭ Domnul Ghiţă Popîrţă. —

În fine scim și noi numele aceluĭ personagiŭ renumit de ver o câte-va momente prin întregul Bidinescĭ, un nume destul de interesant, cu atât maĭ interesant fiind-că purtătorul aceluĭ nume este tot-odată „cinstit ginere," este mirele uneĭ vĕduve cu 6 copiĭ, un lucru destul de minunat, măcar că Todora se conservase atât de bine.

Cocóna Zosima audind cuvintele spuse de nepótă-sa, vĕdêndu-șĭ, cum am dice, visul cu ochiĭ, că-cĭ în adevĕr Domnia-eĭ în urma svonuluĭ sĕ cam asceptase la un asemenea lucru, cocóna Zosima nu sĕ tulburâ decĭ nicĭ de cum, ci îșĭ conservâ posa eĭ minunată, îșĭ păstrâ crețele gureĭ togmite a supĕrare și dise, pentru a dovedi față cu ginerile „filotimia" ómenilor de bună crescere, următórele cuvinte eșite de pe vêrful buzelor, recĭ dară, nefiind încăldite de căldura simțămêntuluĭ.

— Îmĭ pare bine de cinstea care mĭ-ațĭ dat, și vĕ doresc într'un ceas bun. Poftim de ședețĭ. —

Todora la acéstă invitațiune se înclinâ și se puse în fotoliul din drépta, ér Ghiță Popîrță, ginerile, făcu și el o reverență și se aședâ în fotoliul din stînga, ocupând numaĭ marginea extremă a ședluluĭ, în semn că nu are să stea mult acolea și tot-odată în semn de respect cătră stăpâna caseĭ.

Sĕ făcu o mică tăcere. Cocóna Zosima avu o ideiă. I veni prin gând, că acum i s'ar cădea maĭ bine de a lua un aer de ipochimenă. Îșĭ descreți dar acum gura togmindu-o astfel adică dându-șĭ acel aer superb, pe care nu vi lŭ pot descrie, fiind compus din multe nuanse fórte greŭ de definat și anume: sumețiă politicósă, dispreț dulce.... dar maĭ bine tac, decât să mĕ încurc cu vorba și să mĕ daŭ de rușine.

Todora vĕdênd acest aer al mătușĕ-sĭ înțelese îndată disposițiuneĭ eĭ contrariă, ér înțelegênd acéstă rĕmase smerită.

Între mirele Ghiță Popîrță și între cocóna Zosima sĕ întinse următórea întrevorbire fórte spirituală.

— Ce vênt rece, — începu Popîrță scoțêndu-șĭ batista din pozunar și tușind într'ênsa.

— Rece dĕŭ și neplăcut, — aclamâ cocóna Zosima.

Pausă cumplită.

Popîrță în gândul sĕŭ căuta ver o vorbă ca să i o spună cocóneĭ, dar cu tot chinul sĕŭ cu tóte că se trăsese și maĭ tare pe marginea fotoliuluĭ, redemându-se acum maĭ mult pe vêrful picerelor decât aiurea, cu tóte acestea nu găsi nimic ce s'ar fi potrivit cu împregiurările de față, d'aceea țăcu.

Todora încă nu îșĭ venise în fire de neliniștea în care o băgase acel aer faimos al mătușe-si.

Cocóna Zosima îşĭ ḑicea în sine: „Dar şi iĭ am băgat în gróze pe amêndouĭ, vĕḑi-ĭ cum staŭ de plouaţĭ.

Acéstă ideiă i luâ puţin arţagul dela inimă.

Nu sciŭ până când s'ar fi prelungit tăcerea şi liniscea prin odaiă, décă nu ar fi fost întreruptă de odată şi făr' de veste, într'un mod neasceptat şi fără voia nimenuĭ.

Popîrţă, după cum scim, căuta în creeriĭ seĭ după ver o vorbă potrivită, ca să o spună cocóneĭ Zosimeĭ şi căutând se retrăgea tot maĭ tare de pe fotoliŭ. Ajunsese după cum scim, de nu se maĭ răḑima decât numaĭ pe vêrful picerelor, cariĭ de odată alunecară cât colea, asternêndu-l în tótă lungimea sa pe podinĭ şi resturnând după el fotoliul pe care şedea.

Todora auḑênd sgomotul şi vĕḑênd pe mirele eĭ întins de a lungul pe podine, se repeḑi spre el confusiată, ruşinată, puţin supĕrată şi tot atât de speriată.

Popîrţă se ridicâ în grabă şi maĭ confusiat şi maĭ ruşinat decât mirésă-sa Todora.

Cocóna Zosima făcu „haz" de păţania mireluĭ şi începu să zimbească, ar fi rîs chiar cu hohot décă s'ar fi potrivit cu filotomia, dar era de ajuns şi zimbetul pentru a o face ca să-şĭ uite cu totul de supĕrarea şi mînia eĭ cea dela început, astfel încât acum la despărţaniă, tinse mâna Todoreĭ, care luâ acea mână sbîrcită dar împodobită cu patru rîndurĭ de inele la fiă-care deget, şi luând mâna depuse o sărutare respectuósă pe ea. Popîrţă sărutâ şi el după Todora aceaşĭ mână, se sterse pe mustăţĭ şi închinându-se încă odată dinaintea cocóneĭ Zosimeĭ se duseră el şi cu Todora, lăsând pe cocóna bĕtrână în voie bună.

Noĭ vom remânea încă puţin pe lângă boeróica, lăsând pe logodiţiĭ să sĕ 'ntórcă de o cam dată singurĭ pe la casele lor.

II.

Sania nu apucase încă bine să pornéscă cu Todora şi cu Popîrţă (până ce sunt logodiţĭ ea are pas înaintea luĭ, după cununiă nu sciŭ cum va fi) când étă că întrâ la cocóna Zosima, cu paşĭ linişorĭ, cum întră pisica în cămara cu bucate, o femeiă de clasa de maĭ jos, de o vîrstă ca de ver o cincĭ-ḑecĭ anĭ şi maĭ bine.

Acéstă femeiă era lelea Uţa jupănésa, însĕ jupănésa în sens modern, adică în sens de servitóre menageră. Uţa jupănésa în casa luĭ Kir Nastase Hagiul, a holteiuluĭ cel bogat, ea era care întrase. Am ḑis că era jupănésă în „casa" luĭ Kir Nastase, ér ḑisa nóstră

are „noimă,“ că-cĭ el însușĭ adică stăpânul acelor case murise togmaĭ cu o sĕptĕmână maĭ nainte, prin urmare lelea Uța nu maĭ putea fi jupănésa luĭ Kir Nastase, ci numaĭ jupănésă în casa luĭ Kir Nastase.

Lelea Uța era cam pitică de stat ér prin obiceiul ce l'avea de a sta cu capul plecat și cu spinarea încovăiată, de câte-orĭ se afla față cu persóne maĭ marĭ, prin acel obiceiŭ se arĕta și maĭ pitică pre cât era. Fața eĭ era sbîrcită, plină de miĭ și miĭ de crețe mĕrunte, pĕrul eĭ cam rar sĕ cărunțise tare, cu un cuvênt era femeiă bĕtrână lelea Uța și sĕ arĕta neputinciósă, dar ochiĭ eĭ îșĭ păstraseră pojarul lor cel din vechime, un pojar care îșĭ trăgea văpaiele din prisosul de viclenie, de care era prea plină inima acesteĭ femeĭ.

Cocóna Zosima vĕḑênd pe lelea Uța sĕ temu îndată că ea nu veni de florĭ de mĕr la Domnia-eĭ. Îndată îșĭ ḑise că trebue să o fi adus ver un scop însĕmnat, un scop care stătea în óre care legătură cu logodna Todoreĭ, că-cĭ Ghiță Popîrță, după cum aflase cocóna Zosima, care scia tóte, Ghiță Popîrță era un nepot al reposatuluĭ Kir Nastase, și venise pentru a lua în primire moștenirea, ce i remăsese după mórtea unchiuluĭ sĕŭ. Ba cocóna Zosima, care după cum scim avea un talent rar pentru investigațiunĭ de acéstă natură, maĭ aflase, că chiar lelea Uța, care întrase acum în odaiă la Domnia-eĭ, că chiar ea fusese miḑlocitórea între Ghiță Popîrță nepotul stăpânuluĭ eĭ reposat și între Todora nepóta vĕduvă a cocóneĭ Zosimeĭ. De vreme ce Uța miḑlocise între aceĭ douĭ, — chibzuia cocóna Zosima în sine, — venia acum de bună sémă ca să stăruiască și pe lângă Domnia-eĭ în acéstă afacere.

— Sărut mânile și piciórele coconiță, — ḑise lelea Uța înaintând cu capul plecat și cu pașĭ sfiicioșĭ.

— Ce-ĭ vestea Uțico, — întrebâ cocóna Zosima cu gura togmită a bună voință.

— Bine pace, coconiță dragă, — rĕspunse lelea Uța oprindu-se lângă canapea de pe care nu se mișcase încă cocóna Zosima.

— Ce aĭ să ne spuĭ? — urmâ cocóna.

— Să nu-țĭ fiă cu supĕrare, — ḑise acum Uța smerită, cu ochiĭ mijițĭ, — coconiță dragă, să nu-țĭ fiă cu supĕrare, îndrăznéla mea de a veni aicĭ la Domnia-vóstră, dar grija cea mare pe care o duc pentru noul meŭ stăpân, pentru coconașul Ghiță Popîrță, m'a îmbărbățit de am pus rușinea și sfieala la o parte, mĭ am tras o pĭele grósă pe obraz, și am venit să-țĭ vorbesc Domnieĭ-tale în față.

— Spune Uțico și nu te teme de nimic, — adause acum cocóna Zosima, care abia apuca să auḑă ceea ce avea să i spună jupănésa despre mirele nepóteĭ-séle.

— Este o vorbă mare, ce am să-ţi dic, — reîncepu Uţa. — Mě rog prea mult să nu te superĭ pe mine, că-cĭ ceea ce fac nu o fac din ver o rěutate de inimă ci-că numaĭ din grijea ce i o port coconaşuluĭ Ghiţă.

La cuvêntul coconaş întrebuinţat faţă cu Ghiţă Popîrţă, ne vine prin gând, că cinstiţiĭ lectorĭ şi ar putea face o ideiă greşită despre vîrsta cinstituluĭ ginere din povestea de faţă, credêndu-l băiat tinĕr. Ér în urma acesteĭ credinţe, tot aceĭ cinstiţĭ lectorĭ, ar putea fi cuprinşĭ de o óre care mirare gândindu-sĕ la însoţirea acestuĭ presupus tinĕr cu o vĕduvă cóptă. Orĭ póte nu va cuprinde nicĭ o mirare pe nimenĭ din acéstă pricină, de vreme ce o asemenea însoţire în lumea de astădĭ a devenit un lucru ca de tóte dilele.

Fiă cum va fi, noĭ suntem datorĭ a scóte pe cetitoriĭ noştri din nedumerirea în care ar fi putut cădea în urma acelor ce am dis pănă acum. „Vorbă multă sărăcia omuluĭ," să spunem dar curat şi verde, că coconaşul Ghiţă Popîrţă nu era nicĭ decum tinĕr, cel puţin dinaintea acelor ómenĭ, carĭ dic şi cred că un bărbat de 50 anĭ nu maĭ póte trece de tinĕr. Acest coconaş avea în adevĕr 50 anĭ împliniţĭ şi se numea de jupănésa Uţa cu numele de „coconaş" numaĭ din o pornire de resfăţ, bună óră cum o numea şi pe „gogiugugia" cocóna Zosima tot din o pornire de resfăţ cu numele de „coconiţă".

Aicĭ am avea acum un prilegiŭ fórte nimerit pentru a descrie pe Ghiţă Popîrţă din crestet pănă 'n vêrful picerelor, dar ne lăpĕdăm de acest prilegiŭ, fiind-că acum este de datoria nóstră, ca să împărtăşim fără întârdiere lectorilor nostriĭ, ceea ce s'a petrecut şi s'a maĭ dis între cele dóuĕ bĕtrâne, pe care le lăsasem vorbind una cătră alta. Acéstă conversaţiune în momentul de faţă este maĭ interesantă decât portretul luĭ Popîrţă, că-cĭ prin ea lectoriĭ vor cunósce o parte din iţele din care este ţesută presenta naraţiune pe deplin adevĕrată.

— Sciŭ că aĭ fost tot-déuna credinciósă reposatuluĭ Kir Nastase, decĭ nu mĕ mir décă aĭ rĕmas tot atât de credinciósă şi moştenitoruluĭ sĕŭ! Spune dar Uţico, spune, — îndemnă cocóna Zosima pe jupănésa, că-cĭ abia apuca să audă acea vorbă mare, pe care lelea Uţa dicea că are să i- o spună.

— Să vedĭ coconiţă dragă, — borborosi acum jupănésa cu o voce slabă, cu mult maĭ slabă decât la început, atât de slabă încât abia o maĭ înţelegea cocóna Zosima, care de pe o margină a canapeleĭ venise acum pe ceialaltă, pentru ca să fiă maĭ aprópe de întrevorbitórea eĭ, — să vedĭ, — dise dar Uţa, — că coconaşul Ghiţă — şĭ a făcut numaĭ pĕcate cu nepóta Domnieĭ-tale, cu coconiţa Todora. —

— Ce fel de pĕcate? — o întrerupse aicĭ fórte aprinsă cocóna Zosima, pe lelea Uța.

— Nu spuneam eŭ, că nu a să-țĭ vină bine vorbele mele, — observâ jupănésa mîhnită.

— Lasă acum acele băgărĭ de sémă — adause cocóna Zosima, — lasă le că sunt fórte de prisos și lămuresce-mĕ despre acea vorbă urîtă care aĭ ḑis. —

— Eŭ? coconiță dragă, — protestâ lelea Uța cu un zîmbĕt ascuns, cu un zîmbĕt de satisfacțiune despre efectul produs prin vorbele eĭ — eŭ r Ferésca Dumneḑeŭ, nu aș fi îndrăznit nicĭ odată de a scóte din gura mea ver o vorbă urîtă orĭ mojică.

— Bine, bine, — morăi cocóna Zosima, — ean să-țĭ auḑ vestea. —

— După cum ḑic, — îșĭ urmâ Uța vorba, — coconasul Ghiță șĭ-a făcut pĕcat cu coconița Todora, adică a greșit logodindu-se cu Domnia-eĭ și étă pentru ce. Pentru că eŭ una sciŭ bine, că coconașul nostru îșĭ va lua séma îndată ce va afla de cuprinsul adieteĭ stăpânuluĭ meŭ, și încă îșĭ va lua séma atât de bine, încât mĕ tem că va strica logodna, décă nu veĭ face Domnia-ta acel lucru pentru care am venit eu acum la Domnia-ta și care, după cum țĭ-am ḑis este un lucru mare.

— Apoĭ bine femeia spurcată, — strigâ acum cocóna Zosima furiósă, — de ce i aĭ votrit, décă aĭ sciut, că este cîrcotă la miḑloc.

— Vaĭ sĕraca de mine, — începu să se lamenteze acum lelea Uța, — bine mĭ este, așa mĭ trebue décă mĕ amestec în treburile altora. N'am putut să-mĭ vĕd eŭ de tréba mea. Mĕ asceptam la una ca acésta din partea Domnieĭ-tale și crede-mĕ că nicĭ nu mĭ ar fi trăznit prin cap să-l însor pe coconașul Ghiță, décă așĭ fi avut sciință de cuprinsul adieteĭ coconașuluĭ reposat, Dumneḑeŭ să-l erte, dar de unde să fi sciut eŭ jupănésa din casă de asemenea taine.

— Apoĭ de unde sci acum, — întrebâ cocóna Zosima.

— Să veḑĭ coconiță dragă, — rĕspunse Uța — să veḑĭ cum s'a întêmplat. Aḑĭ diminéță mergênd în tîrg să cumpĕr d'ale caseĭ, mĕ întâlniĭ pe drum cu Domnul notariș. Îl cunosc pentru că a venit de ver o câte-va orĭ pe la noĭ cât trăia coconașul reposatul, fiă-ĭ țărina ușóră. De vreme ce-l cunosc de câte-orĭ îl întâlnesc i ḑic: sărut mâna Domnule. Îĭ ḑiseĭ și de astă-dată tot așa, ér el îmĭ rĕspunse: bună ḑiua jupănésă, bine că te întâlnesc, am să-țĭ spuĭ ceva. — Spune Domnule, — ḑiseĭ eŭ și mĕ miraĭ de vorbele Domnuluĭ notariș, el însĕ mĕ întrebâ acum grăind: Drept e că coconul Ghiță Popîrță s'a logodit? — Este drept, — rĕspunseĭ eŭ, — s'a logodit a séră cu coconița Todora, o coconiță de ném fórte bun, fru-

mósă şi bogată. — Apoĭ décă e bogată — adause Domnul notariş — este bine că-cĭ altmintre — după cuprinsul testamentuluĭ Domnuluĭ Nastase Hagiul, coconul Ghiță Popîrță ar fi suferit prin însurătórea sa.

— Nu țĭ-a spus ca ce lucru din adietă să fiă atât de vătămător uneĭ căsĕtorĭ a coconaşuluĭ Ghiță — întrerupse aicĭ cocóna Zosima împărtăşirile jupăneseĭ.

— Ba mĭ-a spus — afirmâ Uța — şi togmaĭ fiind-că mĭ a spus am venit drept la Domnia-ta, că-cĭ în adevĕr este primejdiă mare pentru logodna coconițeĭ Todoreĭ. Étă pricina nedumeririĭ mele.

Aicĭ Uța privi în pregiur prin odaiă, sĕ duse la uşă, o deschise, sĕ uitâ să védă décă nu asculta cine-va pe acolo, apoĭ închise uşa érăşĭ, sĕ întórse lângă canapea, sĕ plecâ la urechia cocóneĭ Zosimeĭ, şi năbuşindu-şĭ glasul i şopti încetinel.

— În adieta reposatuluĭ stă, că décă coconaşul Ghiță Popîrță sĕ va însura ver odată apoĭ atuncĭ va fi dator a depune la primăriă 10,000 fiorinĭ pentru ca să sĕ împartă printre sĕraciĭ Bidinescilor.

— Rĕŭ, rĕŭ, — observâ la acéstă împărtăşire cocóna Zosima dând din cap — rĕŭ şi fără de cale. Cu tóte acestea nu înțeleg încă, nicĭ spaima séŭ nedumerirea Domnieĭ-tale, nicĭ venirea Domnieĭtale la mine. —

— Să nu-țĭ fiă cu supărare dragă coconiță, — dise acum lelea Uța, — să nu-țĭ fiă cu supărare audênd din gura mea nisce lucrurĭ, de carĭ nu s'ar cădea nicĭ măcar să sciŭ, decum să vorbesc. Dar împregiurările m'aŭ adus să aflu de aceste lucrurĭ, şi fiind-că eŭ am fost pricina acesteĭ logodne, mĕ simțesc îndatorată, să mĕ fac punte şi luntre numaĭ şi numaĭ ca să nu sĕ strice.

— Îm vine istericale Uțico de vorba-țĭ lungă, vedĭ de sfĕrşeşte odată. — Cu aceste cuvinte cocóna Zosima îşĭ decoperi nerăbdarea Domnia-eĭ de a afla restul şi de a sĕ vedea în fine singură, că-cĭ în adevĕr, cu tot aerul nepăsător pe care 'l arătase audênd de pocita clausă testamentară a Hagiuluĭ, ea era neliniscită şi dorea să audă cât maĭ în grabă tóte împregiurările şi să se pună apoĭ la chibzuélă, cum s'ar putea ocoli acéstă greutate neprevĕdută.

Din vrăşmaşă ce fusese Domnia-eĭ cu ver o câte-va momente maĭ nainte, acum devenise o apărătóre înfocată a căsĕtorieĭ proiectate şi pornite pe calea săvêrşireĭ între nepótă-sa şi între coconaşul Ghița Popîrță. De ce óre? Nu vĕ pot rĕspunde de-cât prin un sfat. Întrebațĭ pe femeile bĕtrâne de ce le place a da mână de ajutor la ursirea căsĕtorielor, şi rĕspunsul care vi să va da, vĕ va putea sluji şi față cu cocóna Zosima.

Jupănésa Uța era Uța pățita, scia ea ce dregea şi cum făcea.

Cea din urmă observare cam aspră a cocónei Zosimeĭ în loc de a o mîhni érăşĭ, i făcu plăcere că-cĭ din acea observare recunoscu mărimea interesuluĭ încins în inima cocónei bĕtrâne pentru afacerea eĭ.

— Mĕ rog de ertare, — ḑise dar acum Uţa, — décă vorba mea este lungă, apoĭ şi pricina pe care mĕ încerc a descurca acum dinaintea Domnieĭ-tale este destul de încărcată. Coconaşul nostru, după cum am ḑis, nu scie încă, că are să jertféscă din moştenirea unchiuluĭ sĕŭ 10,000 de fiorinĭ décă sĕ va însura, că-cĭ décă ar fi sciut, ar fi pomenit şi coconiţeĭ Todoreĭ ceva. Când va afla de acéstă poruncă a unchiuluĭ sĕŭ îş va lua séma şi va desface logodna, că-cĭ şi aşa nu prea i a venit bine auḑênd că tótă averea coconiţeĭ Todoreĭ este scrisă pe numele copiilor. Coconiţa Todora neavênd de unde, numaĭ Domnia-ta, coconiţă dragă, aĭ putea dară să îmbuneḑĭ din partea mireseĭ pe coconaşul dânduĭ ceĭ 10,000 fiorinĭ scrişĭ de reposatul pentru sĕracĭ. —

Aicĭ Uţa sĕ opri puţin pentru a observa efectul produs prin pretenţiunea eĭ asupra cocóneĭ bĕtrâneĭ.

Acest efect era togmaĭ precum îl asceptase jupănésa, adică fórte favorabil pentru intenţiunele eĭ.

Acum veţĭ crede, că cocóna Zosima avea ver-o mână „blagoslovită“ şi dedea miile éc' aşa. Nicĭ decum. Nenecuţe de aceste, care să dea miĭ pentru nepóte nu sĕ maĭ află de-cât prin povestile rĕŭ născoţite. Povestea de faţă fiind adevĕrată nu póte cuprinde lucrurĭ neîntêmplate în ḑioa de astăḑĭ.

Efectul produs asupra cocóneĭ Zosimeĭ, o maĭ repetăm încă odată, era după placul şi asceptarea jupăneseĭ de şi nu sĕ manifestă altmintre de-cât prin o strîmbare de nas şi prin o tăcere cumplită.

Uţa după repeda eĭ ochire îşĭ urmâ vorba, fără de a trăda prin nicĭ un semn fiă cât de slab, ca acum ajunsese la punctul cel maĭ principal din uneltirea eĭ ascunsă.

— Ar maĭ fi încă un miḑloc, — adause ea — dar nicĭ nu îndrăznesc să pomenesc ceva despre el.

— Poţĭ să tot spuĭ, — sĕ grăbi a obiecta cocóna Zosima, bună bucurósă că Uţa nu insistase maĭ departe asupa aceleĭ jertfe de 10,000 de fiorinĭ.

— Bine ar fi décă aţĭ putea sĕ scóteţĭ dela coconaşul Ghiţă o carte prin care să se lege a plăti, bună-óră 20,000 de fiorinĭ pedépsă pentru casul décă va strica logodna. Ḑic 20,000 de fiorinĭ adică suma îndoită din adietă pentru că .... dar acest pas nu s'ar potrivi cu filotomia Domniilor-vóstre.

Astfel spuse Uţa. Vorbele eĭ nu prea eraŭ apriate că-cĭ prea

sĕ silea ca să nu arete nicĭ un pic din sfiéla ceea grozavă, care i seca gîtlegiul pe când rostea acest sfat, menit a servi intereselor eĭ, după cum vom vedea, când vom ajunge în istoria nóstră la acel punct. Cocóna Zosima sciind acum tóte ce trebuia să scie despre împregiurarea logodneĭ şi a testamentuluĭ rupse conversaţiunea cu următórele cuvinte.

— Bine, bine, îm voĭ lua séma — ér din mână făcu semn ca să se depărteze Uţa.

— Sărut mânile şi picerele, — cu acéstă închinăciune părăsi Uţa odaia, adăogând încă dela uşă: — Una trebue să vĕ spun încă şi adică că lucrul este fórte grabnic, fiind-că mâne, poĭ-mâne sĕ va ceti adieta reposatuluĭ, — o ḑise şi închise uşa după ea, ca sĕ nu observe cocóna Zosima bucuria secretă, care lucea în ochiĭ eĭ şireţĭ.

Avea tot dreptul să fiă mulţămită, că-cĭ îşĭ ajunsese scopul pentru care venise la cocóna Zosima, adică o induplecase pe Domnia-eĭ să 'şĭ pună tóte puterile şi miḑlócele ca să lege pe Ghiţă Popîrţă de Todora maĭ tare precum îl legase logodna preotuluĭ.

Orĭ aşa, orĭ aşa, adica orĭ plătea cocóna Zosima ceĭ 10,000 fior., orĭ apoĭ storcea acel răvas dela Ghiţă Popîrţă, răvasul de 20,000 fior., de care vorbise Uţa.

Una din dóuĕ trebuia să se facă, ḑicea cocóna Zosima, că-cĭ stricându-se logodna nepóte-si, acum după ce întrevenise jupănésa pe lângă Domnia-eĭ pentru susţinerea eĭ, ar fi fost mare ocară pentru întréga casă. Ar fi vorbit-o tótă lumea de rĕŭ, ér de cocóna Zosima nu era permis sĕ vorbéscă lumea de cât numaĭ de bine, prin urmare orĭ una, orĭ alta trebuia făcut. Se înţelege că cocóna sĕ gândea maĭ întâiŭ la alta, adică la răvaş.

Dar' maĭ bine să ascultăm ce ḑise cocóna Zosima după ce o părăsise Uţa, vorbind singură, după obiceiul ce 'l avea.

— Cum şi nu — îşĭ urmâ cocóna Zosima monologul Domnia-eĭ după ce ajunsese la conclusiunea sus ḑisă — mĕ voĭ apuca şi voĭ scóte 10,000 de fiorinĭ, ca să i arunc după placul Hagiuluĭ. N'am căpiat încă pentru ca să fac un lucru ca acesta, vom încerca dară cu răvaşul, că-cĭ acest lucru nu este aşa de „anost“ precum ar crede cine-va, şi nicĭ nu jignesce în nicĭ o privinţă filotomia mea.

Aicĭ îşĭ sfĕrşi monologul şi sĕ puse pe gândurĭ, pe care însĕ nu le esprimâ prin cuvinte, étă pricină pentru ce nicĭ noĭ nu le putem reproduce.

— Tu fetico — strigâ de odată, chiemând astfel pe servitórea eĭ din casă, — tu fetico, adu-mĭ blana de samur, şi papuciĭ şi pălăria de érnă şi rochia de mătase, voĭ să es în grabă, iute, iute. —

Fetica, o servitóre în flórea vêrsteĭ, adică ca de ver o 40 de anĭ veni să aducă la îndeplinire poruncile stăpâne-si, însĕ deprinsă a da icĭ colea sfaturĭ cocóneĭ, nu sĕ putu opri nicĭ acum de a nu esprima mirarea eĭ despre intențiunea stăpâne-si, care voia să ésă acum, când era vremea a sĕ pune la masă.

— Coconiță, — dise ea — nu eşcĭ chĭemată la ver o masă, de vreĭ să eşĭ acum.

— Nu fetico, — rĕspunse cocóna, — nu, dar' am mare grabă, să mĕ duc la un loc.

— Supa este gata, — observâ servitórea, — nu ar fi maĭ bine să prândescĭ maĭ întâiŭ, şi apoĭ să te ducĭ, că-cĭ şi ómeniĭ unde i vrea să mergĭ vor fi mâncând acum.

— Bine dicĭ fetico, — încuviințâ cocóna Zosima părerea servitóreĭ, — du-te, spune bucătăre-si, să grăbéscă cu masă, că-cĭ voiesc să prândesc numaĭ decât.

Ce pĕcat că n'am stăruit nicĭ odată a studia arta de bucătăriă. Acum aşĭ avea bună ocasiune pentru a produce acéstă sciință dinaintea cetitorilor. Le aşĭ spune despre bucatele care se puseră pe masă cocóneĭ Zosimeĭ, în a căreĭ bucătăriă să fierbea după obiceiul boieresc din téra românésca: ciorbe colorate cu „dumadă" séŭ „patlagele roşiĭ" séŭ în fine „paradeise" bucate scădute d' al de: „iacniĭ", „capamale", „ciulamale", „pilafurĭ", prăjiturĭ d'al de: „baclavale", „cataifurĭ", „corabiele" apoĭ „dulcețurĭ", „şerbeturĭ", „rahaturĭ" şi altele şi altele. Nu mĕ pricep şi pace, trebue dar să lăsăm pe cocóna Zosima, să-şĭ isprăvéscă singură prândul Domnia-eĭ, că-cĭ şi aşa nu este învățată să i să uite lumea în gură când mânca, cum sunt deprinse cocónele din lumea nóuă.

Să vedem acum puțin de Todora, să ne ducem la ea acasă, unde maĭ tărdiŭ vom întâlni pe cocóna Zosima, că-cĭ Domnia-eĭ pusese în gând să se ducă acolo, cum vor fi ghicit şi cetitoriĭ meĭ, să se ducă pentru a sĕ înțelege cu nepótă-sa în privința aceluĭ răvaş menit de a feri pe Todora de ruşinea despre care scim şi noĭ.

III.

Scim că Todora părăsise împreună cu mirele eĭ odaia în care i primise cocóna Zosima.

Eĭ sĕ puseră amêndouĭ éraşĭ în saniă şi sĕ duseră în zângănitul clopoțelelor şi în troscănitul biciuluĭ ca în sbor până dinaintea caselor unde şedea Todora.

Aicĭ, adică la pórtă, sĕ despărțiră. Popîrță era — flămênd şi

zorea deci să mérgă la birt unde obicĭnuia sĕ prânḑéscă. Cum de nu fu poftit la masă de logodnica sa? vor întreba unul séŭ altul. Étă pentru ce, pentru că un asemenea lucru era cu totul necuviincios. Décă ar fi fost timp de cină, nu ḑicém ba, atuncĭ s'ar fi putut, la prânḑ însĕ nicĭ decum, că-cĭ acésta era oprit de tipicul Bidinescenilor, de care sĕ ţinea toţĭ şi tóte prin urmare şi Todora cu maĭ mare sânţenie decât de învĕţăturile „ceaslovuluĭ", las' că de sfânta evangeliă nicĭ vorbă nu încape, de vreme ce am pus în pomenire faimosul ceaslov, care este cartea cărţilor a pravoslavnicelor Bidinescene.

La pórta mireseĭ sĕ despărţiră logodnici. Popîrţă sĕ duse unde l' chĭema stomacul, ér Todora urcâ scara şi întrâ cu o faţă cam nemulţămită în odaiă unde o ascepta cele patru fete ale eĭ, care la vederea mumeĭ-vĕduveĭ-mireseĭ strigară tóte treĭ de odată.

— Ce a ḑis mătuşica, ce a ḑis? bucuratu-s'a? Trebue să sciţĭ că Todora, după cum să putea vedea chiar de pe faţa eĭ, era prea rĕŭ dispusă. Una că primirea ce avu ea şi cu logodnicul eĭ din partea cocóneĭ Zosimeĭ nu i fusese nicĭ decum după plac şi asceptare, alta însĕ că i era încă şi acum ciudă de producţiunea gimnasticala sevĕrşită de mirele eĭ cu ocasiunea cădereĭ séle de pe scaun. Auḑênd acum întrebarea fetelor, la care nu putea rĕspunde în sens afirmativ, că-cĭ în adevĕr cocóna Zosima nu arĕtase nicĭ un pic de bucurie, fu iritată cu atât maĭ vêrtos, fiind-că ea însăşĭ prin vorbele eĭ încreḑute provocase convincţiunea în spiritul copilelor, că mătuşica va fi încântată de norocul eĭ. Scim prea bine, că nimic nu amăresce sufletul omuluĭ, fiă şi al femeieĭ, maĭ mult decât necesitatea de a mărturisi că a fost desamăgit în asceptările séle. Astfel sĕ întêmplâ acum şi cu Todora. Întrebarea fetelor i sĕ părea ca o batjocură meritată, care arde maĭ tare decât batjocurile nemeritate. Todora sĕ aprinse decĭ şi ḑise:

— Tăceţĭ şi vedeţi-vĕ de tréba vóstră. Aţĭ avut grije de bucate, aţĭ pus masa, ca să mâncăm maĭ de grabă, că-cĭ după prânḑ ne va veni de bună sémă o grămadă de prĭetene.

— Ce? — întrebâ acum una din fete, — şi la Domnia-ta vor veni ca şi la fetele logodite, prĭetenele pentru ca să-ţĭ ajute la cusutul zestreĭ.

Todora avênd zestra eĭ de mult făcută gata, de vreme ce era femeiă cu copiĭ, să înţelege de sine că n'avea lipsă de ajutorul prĭetinelor eĭ pentru cusutul zestreĭ, şi este dar de prisos a vĕ spune, că fetiţa care adresase acéstă întrebare cătră Todora, priimi un rĕspuns cam în acest sens însĕ investmêntat în espresiunĭ maĭ aspre şi maĭ nedelicate.

Sĕrmana fată, — ḑicem sĕrmană cu privire la espresiunele cele aspre întrebuinţate în rĕspunsul mume-si, — sĕrmana fată îşĭ adusese aminte de un obiceiŭ fórte rĕspândit prin Bidinescĭ şi întrebase, că şi la mumă-sa să va observa acest obiceiŭ, care după aparinţă este fórte frumos, care însĕ în realitate, adică privit maĭ de aprópe, devine o curată — secătură.

În casa Todoreĭ până la sosirea cocóneĭ Zosimeĭ nu sĕ petrecu nimic ce ar merita ca sĕ vĕ fiă povestit, să o lăsăm dară să se pună şi Domnia-eĭ la masă cu fetele şi cu ficioriĭ eĭ, fără de a asista la „dineul“ Domnia-eĭ, cu tóte că pe Domnia-eĭ nu am fi genat nicĭ decum, ba din contra i am fi făcut o plăcere, că-cĭ i s'ar fi părut a sĕmăna cu familia regală a Franceĭ de odinióră, care avea chiar datoria a prânḑi în faţa publiculuĭ. Să o lăsăm cu tótă acésta şi să vorbim în acest interval puţin de obiceiurile, observate în Bidinescĭ, cu ocasiunea uneĭ logodne.

Când un tinĕr Bidinescean a hotărit a sĕ însura şi după ce 'şĭ a ales fata, apoĭ trebue să însărcineḑe pe cine-va dintre cunoscuţiĭ séŭ maĭ bine dintre cunoscutele séle cu arangarea trebeĭ. Fórte des să întêmplă că tinĕrul este scutit de acéstă ostenélă ba încă chiar şi de grijea de a 'şĭ căuta fata, de vreme ce i să oferă şi fără stăruinţa sa propriă din partea acestor arangiătóre, care port numele de vótre.

După ce s'aŭ învoit părţile, adică ginerile şi cu părinţiĭ feteĭ, după ce s'aŭ statornicit tóte condiţiunele prin miḑlocirea vótreĭ, şi după ce în fine s'a făcut fóia de zestră, apoĭ atuncĭ merge tinĕrul sĕ véḑă pe fata. Vorba vine de aşa, el a vĕḑut pe fata şi maĭ nainte, dar aşa să ḑice când merge tinĕrul pentru prima óră la fată, după ce s'aŭ înţeles părţile respective. Fata nu cunósce maĭ nicĭ odată tóte amenunturile togmeleĭ; câte odată să întêmplă chiar, că nu scie nimic până în momentul unde sĕ află faţă în faţă cu peţitorul eĭ. Cât în privinţa primeĭ visiteĭ nu esistă séŭ cel puţin nu să maĭ observă nicĭ un tipic regulat, dar cu acéstă ocasiune sĕ hotăreşte de ordinar ḑioa de logodnă, până unde nu maĭ este ertat tinĕruluĭ de a veni la fată. Logodnele sunt de diferite trepte. Sunt logodne marĭ, logodne micĭ şi logodne tainice.

La logodnele cele marĭ sunt dóuĕ soiurĭ de invitaţĭ, uniĭ numaĭ la ceremoniă, partea cea mare, ér alţiĭ, partea maĭ mică, şi la ceremoniă şi la cină. Ceremonia să esecută de un preot şi de un cântăreţ, ér despre săvêrşirea actuluĭ sĕ face o dovadă înscrisă în o carte specială care sĕ subscrie de toţĭ ceĭ interesaţĭ împreună cu douĭ martorĭ. După terminarea ceremonieĭ asistenţiĭ vin unul câte unul şi doresc logodiţilor: „într'un ceas bun“, apoĭ li sĕ servesce

dulcéță și cofeturĭ, din care să ia maĭ mult pentru a să duce și pe la ceĭ de acasă, copiĭ etc. Asistenţiĭ invitaţĭ numaĭ la ceremoniă sĕ duc după ce a luat dulcéța și cofeturĭ, ér ceilalţĭ remăn la cină, care nu sĕ deosebesc de alte cine splendide.

După logodnă tinĕrul póte veni în tóte serile la mirésă, este însĕ dator ca să aducă bonbóne adică cofeturĭ și încă multe, ca sĕ aibă sĕ róḑă nu numaĭ mirésa dar încă și prĭetinele eĭ, care dela logodnă și până la cununiă, în termin meḑiŭ 4 sĕptĕmânĭ, sĕ adun pentru a cóse mireseĭ. Așa este cel puţin titlul oficial al visitelor, dar în realitate vin să véḑă pe ginerile, să mânce cofeturĭ, să spioneze, să spună mireseĭ tóte câte rele să vorbesce de logodnicul eĭ și unele în fine vin, pentru ca să nu fiă uitate când să va chĭema la nuntă. Nu e vorba, prĭetinele sĕ ocup de cusătură tótă vremea cât staŭ la mirésa, dar vaĭ de trăinicia, de frumseţia și de uniformitatea aceleĭ cusăturĭ.

Atât despre logodnele marĭ.

Logodnele cele micĭ nu sĕ deosebesc de cele marĭ, decât numaĭ prin singură împregiurare, că la logodnele cele micĭ, invitatĭ — să înţelege în numĕr mic — asistă atât la ceremoniă cât și la cină.

Logodnele tainice să săvêrșesc numaĭ între ceĭ interesaţĭ. Logodna Todoreĭ fuse tainică de vreme ce nicĭ chiar mătușa eĭ adică cocóna Zosima nu fusese invitată, nicĭ măcar la ceremoniă.

Bine că nĭ-am adus aminte de Todora. Prea uitasem de ea, atât uitasem încât nicĭ n'am băgat de sémă, că, până ce am tăiat la taifasurĭ cu iubiţiĭ meĭ cetitorĭ, cocóna Zosima și sosise la dênsa. În acest moment Domnia-lor au ajuns in conversaţiunea lor togmaĭ la „adică".

Acum trebue să ascultăm la spusele acestor cocóne și să nu ne pară rĕŭ, că n'am asistat la partea ceea dintâiă din întrevorbirea lor, că-cĭ până aicĭ Todora abia îșĭ venise în fire din spaima îmbucurătóre în care o băgase vederea mătușă-șĭ. De bună sémă avea de ce să se bucure, fiind-că venirea Domnia-eĭ la dênsa era un semn de mare interes, de multă iubire, un semn, care în ochiĭ Todoreĭ avea un preţ fórte mare, togmaĭ atât de mare ca și partea din bogăţia cocóneĭ Zosimeĭ, la care spera Todora in calitatea eĭ de moștenitóre.

— Mătușico dragă, — ḑicea Todora, — să veḑĭ cum s'aŭ petrecut lucrurile de nu ţĭ-am putut spune nimic și nu te-am chĭemat la logodna mea.

— Spune Todoro spune, — o îndemna cocóna Zosima cu gura togmită a bună-voinţă.

— Sunt ver o ḑece anĭ de când a reposat iubitul meŭ Georges, — oftă Todora.

Trebue să sciţĭ că Georges sĕ numise primul bărbat al Todoreĭ. Cocóna Zosima audĕnd că Todora voiesce să ia lucrurile prea de departe, începĕnd de acum ḑece anĭ, de când cu mórtea luĭ Georges pĭerdu răbdarea că-cĭ avea grabă ca să spună şi ea ale Domnia-eĭ apoĭ sĕ şi scârbi, de vreme ce sĕ ferea de cuvêntul mórte ca şi dracul de tămîă, decĭ întrerupse pe Todora ḑicĕnd.

— Sciŭ dragă sciŭ, şi te rog să nu maĭ pomenescĭ pe morţiĭ dinaintea mea.

— Ḑece anĭ sunt însĕ un timp fórte îndelungat, — îşĭ urmâ Todora vorbirea eĭ după manierea vestită ce i ḑice „inşiră-te mărgărite". De bună sémă nu sĕ îndura să spună mătuşe-si de odată adevĕrul şi d'aceia îl ocolea, cum ocolesce pisica strachina cu fĭertura.

— Lung şi scurt, după cum le ea omul, — observâ cocóna Zosima cu inţelepciunea eĭ cea admirată.

— Pentru o sĕrmană văduvă ca mine, lăsată cu 6 copiĭ în voia întêmplăreĭ, ḑece anĭ sunt un timp fórte lung, că-cĭ în decursul acestuĭ timp escĭ nevoită a cheltui o grămadă de banĭ.

— Unde vrea să baţĭ cu aceste vorbe, — întrebâ acum cocóna Zosima cu un simţ de bănuélă.

— Voĭ să arăt pricina, care m'a îndemnat, ca dela o vreme încóce, să mĕ gândesc la măritiş, — rĕspunse Todora cu smereniă.

— Cu alte vorbe, — ḑise cocóna Zosima, — tu ţĭ-aĭ căutat un bărbat, care să te maĭ uşureḑe din cheltuelĭ.

— Am căutat un bărbat, — adause Todora — fiind-că eram silită a mi-l căuta, décă nu voiam să mĕ ved scăpătată de tot.

— Pentru Dumneḑeŭ! — strigă aicĭ cocóna Zosima înfiorată — nu-ţĭ veĭ fi mâncat dóră tótă stăricica.

— Bine ḑicĭ mătuşico, bine ḑicĭ, numind averea pe care mĭ-a lăsat Georges cu numele de stăricică, — rĕspunse Todora, — că-cĭ în adevĕr era o stăricică numaĭ, ér nu o stare din al căruĭ venit aş fi putut trăi cum să cade. Am fost decĭ silită a cheltui, maĭ ales pentru crescerea copiilor, nu numaĭ venitul dar şi din capete. Abia a maĭ rĕmas din capete părţile asigurate ale copiilor. Eŭ tot mĕ ţineam să mĕ descoper Domnieĭ-tale, mătuşico, însĕ nu m'am îndurat, şi am preferat să primesc propunerea Uţeĭ, care scia de gândul meŭ de măritiş şi care mĭ aduse pe Ghiţă.

— Bine, bine, — borborosi cocóna Zosima confusiată cu desăvêrşire de spaima în care o băgase ideia înfricoşată, că s'ar putea întêmpla să fiă silită de a susţine pe nepótă-sa. — Bine, bine, — ḑise, fără a sci ce ḑicea şi adause tot aşa de pĭerdută, — cu tóte

astea nu am înțeles încă, care a fost pricina de v'ațĭ grăbit atât de mult și de ațĭ făcut o logodnă tainică.

— Despre acésta nu-țĭ pot spune nicĭ eŭ alt nimic decât că o făcuĭ după sfatul Uțeĭ, care mĭ ḑise să mĕ grăbesc, fiind-că ar umbla și altele după Ghiță, — esplicâ Todora.

Cocóneĭ Zosimeĭ i sĕ făcu móră 'n cap. Prea sĕ înfiorase de ruinarea Todoreĭ, sĕrmana cocónă; prea auḑise multe de odată, nu scia unde să le pună pe tóte și ce sĕ facă cu ele. Ar fi uitat cu totul de scopul venireĭ séle, décă n'ar fi pomenit Todora numele Uțeĭ.

La auḑirea acestuĭ nume îșĭ aduse aminte de primejdia în care sĕ afla Todora, adică primejdia de a fi părăsită de Ghiță Popîrță, décă nu 'șĭ vor lua séma de cu vreme și décă nu vor stărui să întăréscă logodna cu legăturĭ maĭ temeinice.

Cocóna Zosima, după esemplul priimit dela lelea Uța, cercetâ și ea maĭ întâiŭ pe la ușĭ și pătrunḑêndu-se, că nu o póte aude nimenĭ, spuse Todoreĭ pricina cu clausa de 10,000 fiorinĭ din testament și o sfătui, ca să facă ce va face și să scótă dela Popîrță acel înscris despre care pomenise Uța, adică un înscris prin care să se lege Popîrță a plăti o amendă de 20,000 de fiorinĭ déca va strica logodna cu Todora.

De cel l'alt miḑloc, de care vorbise Uța, care după cum sciţĭ invitase pe cocóna Zosima, ca Domnia-eĭ să dea aceĭ 10,000 de fiorinĭ drept împăcare voințeĭ reposatuluĭ, de acest lucru Domnia-eĭ nu vorbise nimic. Pe semne uitase de el, precum i plăcea să uite de mórte. Nu scim, decĭ nicĭ nu credem, că-cĭ noĭ ceĭ umblațĭ prin scolĭ streine, nu maĭ credem decât numaĭ în ceia ce scim.

Todora aflând de prăpastia ce i sĕ deschise prin aceea clausă afurisită din testamentul Hagiuluĭ fu coprinsă de o spaimă vederată, dar auḑênd apoĭ de leacul menit pentru a tămădui rĕul bêntuitor, prinse la inima și ḑise:

— Cât despre atâta nicĭ un lucru maĭ ușor. Am vĕḑut și m'am pătruns, că Ghiță face tot ce cer dela dênsul.

Aicĭ maĭ era să adauge: — nu ca reposatul Georges, care nu prea voia să scie de tóte poftele și plăcerile mele, — dar luându-șĭ séma că mătușe-sa adică cocóna Zosima sĕ scîrbesce de câte-orĭ aude pomenindu-se numele ver unuĭ mort, înghiți acéstă observațiune și urmâ astfel înainte.

— Să veḑĭ numaĭ mătușico dragă, ce scule mĭ-a dăruit Ghiță, tot scule alese, și încă alese chiar de mine, că-cĭ Ghiță fu atât de galant încât a lăsat să-mĭ aleg ce mĭ place și cât îm place. A însărcinat pe Tomița, sci Domnia-ta pe cel dintâiŭ giuvaergiŭ din

Bidinescĭ, l'a însărcinat să mĭ aducă cele maĭ scumpe diamanticale ca să le vĕḑ şi să-mĭ opresc ce mĭ va plăcea. Mie ḑĕŭ mĭ-aŭ plăcut tóte şi eŭ le am oprit pe tóte. Poftim de le veḑĭ.

Cocóna Zosima la acéstă împărtăşire resimţi o uşurare sufletéscă, că-cĭ — chibzui Domnia-eĭ — décă ginerele s'a apucat să-ĭ dăruéscă scule după placul şi voia eĭ şi încă scule din cele maĭ scumpe, apoĭ numaĭ trebue să mĕ tem că Todora va ajunge încă la mila mea.

Fiind liniştită în acéstă privinţă, cocóna Zosima priimi bucuros de a admira împreună cu nepótă-sa giuvaerele pe care Todora le oprise după dorinţa mireluĭ eĭ.

Să le lăsăm pe aceste dóuĕ cocóne date uneĭ ocupaţiunĭ, care trebue să fiă fórte plăcută, ḑic trebue, fiind-că vorbesc din auḑite ér nu din păţite, că-cĭ eŭ nu cunosc dulcéţa uneĭ atarĭ ocupaţiunĭ, de vreme ce nu am avut încă nicĭ odată parte de a mĭ o putea procura. Éta causa care mĕ opresce de a vĕ face aicĭ o descripţiune potrivită despre momentele deliciόse pe care le petrecură cocónele în contemplaţiunea lor încântătóre. Însĕ chiar décă aşĭ sci sĕ vĕ fac o asemenea descripţiune totuşĭ nu aşĭ îndrăzni să o fac de témă, ca să nu stric cum-va casele ómenilor, adică să nu aţiţ pofta cocónelor după ver un diadem cu brilanturĭ, ver o braţeletă cu opazurĭ, ver o părechiă de cerceĭ cu smárald séŭ altele şi altele la care ar fi putut să rămnéscă în urma celor ce ar fi cetit aicĭ.

Să le lăsăm dară pe cele dóuĕ cocóne şi să trecem înainte. Ne vom întórce la Todora, fiind că la dênsa maĭ are să se petrécă o scenă interesantă, la care nu să póte să nu asistăm şi noĭ, că-cĭ décă am lipsi, atuncĭ istoria nóstră nu ar maĭ face nicĭ un haz.

Acum trebue să ne batem puţin capul după lelea Uţa, că-cĭ purtarea eĭ prea nĭ-a provocat curiositatea.

Vom avea de furcă cu ea, până ce i vom doscoperi tóte şiretlicurile eĭ, că-cĭ după cum am înţeles cu toţiĭ din cele ce am aflat până acum, Uţa era tulpina tuturor încurcărilor de până acum şi tot ea va rĕmânea tulpina multor încurcărĭ, ce maĭ aŭ să vină de aicĭ înainte.

IV.

De când am auḑit pe Uţa vorbind cu cocóna Zosima, apoĭ şi din întrevorbirea Todoreĭ cu mătuşă-sa am înţeles că jupănésa Uţa avea mare interes de al însura pe Ghiţa Popîrţa.

Cu atâta sciinţă nu ne putem însĕ mulţămi noĭ. Trebue să ne îngrijim şi de pricina care îndemna pe Uţa de a duce acest dor.

Ceia ce înșirase dênsa de testament, apoĭ că o dóre de binele coconaşuluĭ adică alluĭ Ghiță Popîrță, că una alta, astea tóte fură vorbe de spoélă, cu care se silea ca să acopere adevĕratele eĭ motive. Cu asemenea vorbe poțĭ să înşelĭ pe ómenĭ preocupațĭ, ómenĭ scoşĭ din liniscea lor obicĭnuită prin vênturarea unuĭ interes personal, bună óră pe Todora şi pe cocóna Zosima, că-cĭ Domnia-lor se gândeaŭ la ale Domnia-lor şi n'aveaŭ rĕgaz să se ocupe de motivele Uțeĭ.

Noĭ însĕ ómenĭ cu sânge rece, noĭ ómenĭ cumpătațĭ, noĭ îndată am recunoscut sulimanul pus pe vorbele jupâneseĭ, decĭ dorim să i vedem acum fața curată, adică spălată şi stérsă de necurățenia sulimanuluĭ, cu alte vorbe voim să cunóscem taina Uțeĭ.

Ca să isbutim la acésta trebue să ne întórcem cu povestea nóstră pănă prin vremurile pe când trăia reposatul Hagiŭ, ba chiar pănă prin vremurile pe când Hagiul era vĕduv tinĕr şi Uța fată tinĕră.

Uța era în casă la Hagiul pe când i murise acestuia nevasta şi rĕmase acolo de i îngrijea de tóte cele trebuinciόse.

Uța era sprintenică, curățică şi viclénă, scia să mulțăméscă pe stăpânul eĭ cu tóte, dar şi stăpânul eĭ adică Hagiul scia să mulțăméscă pe fata din casă adică pe Uța, érăşĭ cu tóte, era decĭ o mulțămire reciprocă, dar, pare-mi-să, maĭ mare era mulțămirea din partea feteĭ din casă, că-cĭ acésta, pe ḑi ce mergea să făcea tot maĭ grósă, — grasă eram să ḑic. Acéstă grăsime în cele din urmă i făcu Uțeĭ mare supĕrare şi o sili a se duce pentru ver o câte-va vreme acasă în sat de unde era ea, să se caute, că-cĭ doctoriĭ ḑiceaŭ, că nu i priise aerul din oraş. De astă-dată o nimeriră doctoriĭ cu ordonanța lor, că-cĭ Uța abia stătu ver o dóuĕ lunĭ la sat, când étă că se întórse, suptă la trup, par' că ar fi fost trasă prin inel.

Prin oraş ce i drept, acéstă lipsire dela vatra Hagiuluĭ, acéstă tămăduire sĕvĕrşită, cum am ḑice, vĕḑênd cu ochiĭ, produse mare efect şi să tilcui de diferițĭ ómenĭ în diferite modurĭ, dar maĭ cu sémă spre ocara Uțeĭ şi a Hagiuluĭ.

Noĭ nu ne-am putut tălmăci nicĭ odată „noima" acelor tîlcuelĭ, şi prin urmare trebue să renunțăm cu cea maĭ mare părere de rĕŭ la reproducțiunea celor ce să ḑicea prin Bidinescĭ.

Pănă la o vreme destul de îndelungată nu să maĭ vorbi nimic nicĭ de Uța nicĭ de Hagiul. După ver o câțĭ-va anĭ se lăți de odată svonul că Uța ar fi introdus la vatra Hagiuluĭ o fetiță, despre care ḑicea, că ar fi fata soru-si, care murise de curênd, şi că fata remănênd singurică, aflase un adepost pre lângă mătuşe-sa.

Acum trebue să scițĭ că Hagiul cu tótă avuția sa, nu era nicĭ decum darnic şi nicĭ milostiv. Bidinescenii începură prin urmare a

vorbi multe şi mĕrunte despre acéstă împrejurare, adică vorbiră despre sălăjluirea fetiţeĭ în casele Hagiuluĭ, încercându-se a şĭ o esplica. În scurt timp isbutiră a şĭ esplica lucrul, însĕ érăşĭ spre ocara Uţeĭ şi a Hagiuluĭ, cu un cuvênt, le scorniră acestora, că Victoriţa, aşa sĕ numea fetiţa, ar fi copila lor, — sĕ înţelege o copilă nelegitimă.

Noĭ în momentul de faţa nu ne aflăm în posiţiunea pentru a afirma séŭ pentru a respinge acésta presupunere a Bidinescilor, atât însĕ trebue să mărturisim şi noĭ, că Victoriţa fu ţinută şi tractată atât de Uţa cât şi de Hagiul astfel par' că în adevĕr a fi fost copila lor.

Să sărim acum peste ver o câţĭ-va anĭ, să trecem peste un timp care pentru noĭ romancierĭ nu póte presenta nimic interesant, să ocolim copilăria Victoriţeĭ, pentru a ne ocupa cu Victoria, devenită fată mare, prăznuită, décă ni este permis a ne esprima astfel, de toţĭ tineriĭ Bidinescenĭ, atât din causa frumseţeĭ, cât şi din causa, că tótă lumea o ţinea de fiitórea moşcenitóre a bogatuluĭ Hagiŭ.

Ba ḑĕŭ, Victoria merita dragostea orĭ căruĭ dintre fruntaşiĭ Bidinescenĭ. Nu numaĭ că era „frumósă damicela, cu ochiĭ de gazelă“ „cu buziţă, garofită“ şi aşa maĭ departe după gustul fiă căruia dintre cetitorĭ, carĭ sunt rugaţĭ a complecta imaginea Victorieĭ, de vreme ce noĭ vom urma înainte în povestea nóstră, pentru ca să nu ne uităm vorba. Victoria decĭ era nu numaĭ frumósă dară şi bună de inimă şi bine crescută.

Bună de inima, neapărat, că-cĭ i să făcea milă de ver-ce om, care ofta dinaintea eĭ, maĭ cu sémă când acel om oftător era tot-odată şi ofticos, pardon, eram să ḑic tinĕr, delicat, galant şi elegant, cu un cuvênt un domnişor, cum sunt domnişoriĭ carĭ aŭ trecere pe lângă domnişórele nóstre de astăḑĭ.

Hagiul îmbĕtrânise binişor. Şedea maĭ tot acasă şi nu afla ce să maĭ petrece prin lume, de-cât numaĭ din gazete şi din gura Victorieĭ şi a Uţeĭ.

Ajunsese dar cu totul pe mâna acestor puterĭ respectate de tótă lumea, maĭ cu sémă, de lumea cea civilisată, ajunsese pe mâna opiniuneĭ ḑise publice, dar făcute de gazete şi atîrna de voinţa femeiéscă. Din întêmplare gazeta pe care o ţinea şi o cetia Hagiul era una din acele gazete, care propagă ideĭ conservatóre adică strămoşescĭ avênd drept devisa cuvintele: D u m n e ḑ e ŭ, f a m i l i a şi p r o p r i e t a t e a, în oposiţiune cu înfricoşata devisă revoluţionară: l i b e r t a t e, e g a l i t a t e, f r a t e r n i t a t e.

Să înţelege că prin cetirea aceleĭ gazete, şi Hagiul sĕ îmbuibă de opiniunile profesate într'ênsa şi prin urmare nu sĕ putu decide a adopta, acum eram să ḑic, a recunósce pe Victoria pe cale legală

drept fiica sa, cu tóte încercările destul de dese şi destul de stăruitóre ale Uţeĭ, care încă nu şĭ pĭerduse înfluinţa sa asupra Hagiuluĭ. La tóte aceste încercărĭ Hagiul nu avea decât un singur şi unic rĕspuns, étă 'l.

— Nu-mĭ este permis, — ḑicea el încreţîndu-şĭ fruntea — a mĕ atinge de drepturĭ sacre şi respectate de tótă lumea civilisată, nu-mĭ este permis a jicni interesele familieĭ, a călca datorinţele înrudireĭ legale, lipsind pe un mĕdular al familieĭ mele de beneficiul proprietăţeĭ. Nu vĕ temeţĭ însĕ şi n'aveţĭ nicĭ o grije, că eŭ am aflat remediul salutar. Voĭ concilia tóte obligaţiunele şi tóte interesele prin un testament, ce nu voĭ lipsi a face la timp cerut.

Iubiţĭ cetitorĭ, aţĭ observat contrastul cel mare între opiniunea, între vêrsta Hagiuluĭ şi între limbagiul sĕŭ. Opiniunea şi vîrsta Hagiuluĭ, amêndóuĕ fórte ruginite, ér cuvintele séle fórte după tipicul cel maĭ noŭ, adică un fund vechiŭ cu o podóbă nóuă. Tóte după chipul şi asemănarea aşa ḑişilor conservatorĭ, carĭ 'şĭ schimb ca şi lupul numaĭ pĕrul dar năravul nicĭ odată.

Nu scim décă şi Uţa la auḑirea acestor cuvinte rostite de Hagiul făcea aceleaşĭ reflecsiunĭ ca şi noĭ, atâta scim însĕ că nu înţelese cuvêntul „a concilia,“ întrebuinţat de Hagiul, şi că prin urmare fu silită a i cere esplicarea.

— A concilia — o instrui Hagiul — va să ḑică împăca.

— Acum pricep ce aĭ vrut să-mĭ ḑicĭ, — obiectă Uţa, — dar' încă nu sciu în ce chip voiescĭ ca să ne împacĭ prin testamentul Domnieĭ-tale.

— Voĭ dispune ca eredele adică moştenitorul meŭ, – declară Hagiul, — să fiă obligat a sĕ căsĕtori cu Victoria.

— Cine este acel moştenitor al Domnieĭ-tale? —

— Este un nepot al meŭ, fiul soreĭ mele, îl chĭamă Ghiţă Popîrţă.

— Apoĭ décă domnişorul Ghiţă sĕ va însura maĭ nainte să morĭ Domnia-ta, séŭ nu va putea lua din altă pricină pe Victoria.

— M'am gândit şi la asta. Atuncĭ Popîrţă, nepotul meŭ va fi dator să numere Victorieĭ din starea ce va moşteni dela mine 10,000 de fiorinĭ.

— Adică fata să nu să mărite cât veĭ trăi Domnia-ta? —

— Dar nu este destul de bine în casa mea, unde doresc să remână şi după ce voĭ muri eŭ, fără ca să mĕ ating de drepturile familieĭ? —

— Apoĭ décă Domnişorul Ghiţă Popîrţă nu i va plăcea Victorieĭ?

— Până întru atâta eŭ unul nu m'am gândit şi nicĭ că trebue

să mĕ gândesc. Ghiţă este de neam bun, este din familia nóstră, prin urmare întrebarea Domnieĭ-tale nicĭ nu încape faţă cu el.

Astfel hotărise Hagiul în privinţa Victorieĭ ér din ale luĭ nu 'l putu scóte de-o cam dată nimen.

Victoria cu tóte că scia de aceste nu prea sĕ îngrijea de viitorul eĭ. Cum să se fi îngrijit acum unde avea tóte după placul şi pofta eĭ, acum unde gusta plăcerile tinereţeĭ, triumful frumseţeĭ, puterea bogăţieĭ, care i sĕ pusese la disposiţiunea eĭ din partea Hagiuluĭ, că-cĭ ce i drept nu i pĕcat, când era vorba de a îndeplini ver o poftă a Victorieĭ, Hagiul nicĭ odată nu sĕ arĕta rĕŭ de inimă, séŭ ḑis cu un singur cuvênt, nu se arĕta avar.

— Tinereţe, frumseţe şi dare de mână étă cele treĭ puterĭ fermecătóre, carĭ atrag pe inimele simţitóre! Étă remediele cele maĭ nimerite, ba putem ḑice chiar unice, pentru provocarea şi nutrirea amoruluĭ.

Victoria avu mulţĭ adoratorĭ împregiurul eĭ, dar între acéstă mulţime de adoratorĭ era unul, pe care dênsa 'l prefera dintre toţĭ ceilalţĭ, pe care 'l iubea cu dragoste de fată mare. Semne: când îl vedia venind sĕ înroşa, sĕ făcea ca o ceréşă cóptă dar numaĭ pentru un moment; că-cĭ în cellalt moment îşĭ pĭerdea roşiaţa şi sĕ făcea albă ca crinul şi cu tóte acestea ea şi cu el simţeaŭ, după cum simţiră odinióră Miron şi Florica despre care cântă poetul:

Miron şi cu Florica mereŭ se intâlnea
Şi prin şoptire scurtă în preschimbare désă
Spuneaŭ un gând séŭ altul din multe ce-adunase
Ér când din vreme 'n vreme se despărţeaŭ la joc
În piept adunaŭ érăşi dulcĭ gânduri la un loc.
Ş ades de gândurĭ pieptul împovorat şi plin
Îşĭ uşura povara printr'un adânc suspin.

Destul cu atâta să spunem acum numele aceluĭ om fericit. Îl chĭema Alesandru Orfănescu şi era un tinĕr advocat, cu purtărĭ atât de bune şi cu prospectul de un viitor atât de strălucit încât Uţa nu maĭ sciu ce să alégă spre binele Victorieĭ, stătea la capul uneĭ respântiĭ. O cale ducea spre averea întrégă a Hagiuluĭ însĕ cu un ginere necunoscut şi cu o căsĕtoriă amînata până după mórtea Hagiuluĭ; altă cale frumósă şi scurtă ducea drept în casa Orfănesculuĭ. Uţa, femeiă înţeléptă, nu stătu multă vreme la chibzuélă, ci îşĭ ḑise: — ce-mĭ bat capul, fără a sci maĭ nainte décă Orfănescul să va învoi pentru a lua pe Victoria după ce va afla cum staŭ lucrurile, ean să i spun tóte şi să mĕ sfătuesc tot-odată cu el. Ca advocat ce este îm va putea da un sfat spre binele nostru.

Uţa făcu după cum ḑise, sĕ mărturisi Orfănescului, care ca tinĕr de caracter şi ca om cu minte i declară, că el va lua în orĭ ce caz pe Victoria, fiă bogată, fiă sĕracă, şi că miḑlocul cel maĭ nimerit şi maĭ cinstit pentru a i asigura o zestre ar fi de a sĕ descoperi Hagiuluĭ şi de al ruga să i dea acea sumă de 10,000 de fiorinĭ, pe care i-o destinase eĭ pentru cazul când nepotul sĕŭ Popîrţă ar fi însurat séŭ legat adică pe vremea când după mórtea Hagiuluĭ ar trebui să ia pe Victoria de nevastă.

Uţa făcu după cum o povăţuise Orfănescul şi isbuti după mult „chiŭ şi vaiŭ“ de a îndupleca pe Hagiul, că să sĕ învoiéscă după cererea lor.

Norocul o sluji pe Victoria până aicĭ din tóte părţile. Îĭ trimisese un mire, care i plăcea nu numaĭ eĭ dar' şi mume-si şi care fu atât de înţelept încât să mulţămi cu o parte şi nu sĕ puse în risic luptându-se în darn pentru a dobêndi întregul séŭ maĭ bine ḑis totul, adică pe fata cu toţĭ baniĭ Hagiuluĭ.

Ajunsese tréba până întru atât încât numaĭ rĕmase alt nimic de făcut decât pasul oficial, adică maĭ rĕmase ca Orfănescul să céră în persónă pe Victoria dela Hagiul.

Tinĕrul advocat, îndemnat de scumpa sa mirésă îşĭ propusese să vină şi să săvêrşéscă acest pas chiar în viitórea Duminecă. Nu maĭ eraŭ decât ver o câte-va ḑile până atuncĭ, când étă că sĕ întêmplâ un lucru neasceptat, care prefăcu de odată tréba, că-cĭ schimbâ părerea Hagiuluĭ.

Gazeta, bate-o-ar de gazetă, începuse a scrie despre afacerea séŭ maĭ bine ḑis despre procesul Lambertini.

Acest proces este atât de renumit, încât sunt sigur, că fiă-care dintre cetitoriĭ meĭ de acum scie despre ce tractéză. Eŭ însĕ am pretenţiunea de a spera că presenta istoriă sĕ va ceti şi în viitor, pe atuncĭ, pe când causa Lambertini cu tótă celebritatea eĭ va fi pusă la uitare. Avênd acéstă pretenţiune trebue să arăt aicĭ, că dómna Lambertini, o contesă italiană, după mórtea unuĭ cardinal fórte renumit cu numele Antonelli, a pretins succesiunea după acel cardinal, susţinênd că ar fi copila luĭ. Hagiul cetind despre acel proces găsi o analogiă între contesa Lambertini şi între Victoria, fiica jupâneseĭ Uţa.

Gazeta cetită de dênsul, că conservătóre ce era, i ţinea parte cardinaluluĭ; respective moştenitorilor luĭ legitimĭ.

Hagiul sĕ gândi, că era tare aprópe să dea cu desăvêrşire încuviinţarea sa pentru căsĕtoria Victorieĭ cu un advocat, — băgaţĭ bine de sémă, — cu un advocat, adică cu un om de cîrcote şi de

pricinĭ, Hagiul dicem sĕ gândi la acéstă primejdiă, sĕ înfiorâ şi hotări să se împotrivéscă cu tot adinsul acesteĭ căsĕtoriĭ.

Orfănescu îl nimeri pe Hagiul togmaĭ în aceste tóne, când veni să céră dela dênsul mâna iubiteĭ séle Victoria. Cererea sa fu decĭ respinsă. Orfănescul o plecâ pe uşă afară uitându-se crunt la Hagiul, care prin refusul sĕŭ nemotivat i stricase tóte ilusiunile cât în privinţa zestreĭ de 10,000 de fiorinĭ, că-cĭ în altă privinţă bravul advocat nu sĕ simţi nicĭ decum desilusionat.

Hagiul vĕdênd aceea privire cruntă a advocatuluĭ fu cuprins de o grózâ nespusă.

— Tot maĭ bine ar fi fost, — îşĭ dise în sine, — décă m' aş fi împăcat în ver un chip cu afurisitul de advocat, de cât să mĕ espun urgieĭ şi rĕsbunăreĭ séle. Să trimit după el, să mi-l aducă înapoĭ, ca să i conced cererea..... Nu, că astfel prea m' aş arĕta slab faţă de el, şi apoĭ halal de reputaţiunea mea! Halal şi de dreptul familieĭ mele legitime, după ce mĕ va înghiţi grópa. Ginerile meŭ — voĭ să dic advocatul Orfănescu s'ar apuca de proces întogmaĭ ca şi contesa Lambertini.....

Cuiul prin cuĭ sĕ scóte — sĕ întrerupse de odotă Hagiul urmând apoĭ astfel înainte în nóua sa ideiă. — Voĭ consulta în privinţa prepusurilor mele pe vechiul meŭ amic şi renumitul advocat Moise Capiŭ.

Hagiul trimise decĭ la vechiul sĕŭ prĭeten, adică la advocatul Moise Capiŭ, doctor în drepturĭ, rugându-l să poftéscă cât maĭ îngrabă la dênsul.

Din întêmplare acest advocat vestit avea rĕgaz în acel moment şi veni îndată după invitaţiunea Hagiuluĭ.

Maĭ tărdiŭ vom avea prilegiŭ pentru a ne împrĭetini maĭ bine cu acest bărbat, fiind-că 'l vom cerceta acasă la el, prin urmare acum nu ne vom ocupa atât de persóna sa, ci ne vom mărgini de a asculta la întrevorbirea pe care o avu el cu Hagiul.

Domnia-sa adică Hagiul sĕ încercâ maĭ întâiŭ a audi părerea advocatuluĭ, fără de a 'şĭ trăda pe deplin secretul sĕŭ, dar Moise Capiŭ înţelegênd intenţiunea clientuluĭ sĕŭ şi fiind un om făr' de răbdare lungă i dise:

— Séŭ îm spunĭ tótă pricina curat şi verde dela începutul începutuluĭ, séŭ apoĭ fi bun şi lasă mĕ să-mĭ vedĭ de alte treburi.

— Să-ţĭ spun, — oftâ Hagiul din adâncul inimeĭ séle, — să-ţĭ spun. Uţa în adevĕr a pretins tot-déuna, că Victoria ar fi copila nóstră. Ce i drept, nu i pĕcat, nicĭ eŭ n'am avut nicĭ odată proba contrariuluĭ şi prin urmare m'am şi purtat faţa cu fata Uţeĭ ca un bun părinte, astfel încât toţĭ ómeniĭ care a fost în atingere maĭ de

aprópe cu casa mea, și mai cu séma aceia, cari aŭ asistat la botezul Victorieĭ, săvêrșit aicĭ la mine, toțĭ ḑic, ar putea mărturisi, că eŭ în nenumĕrate rênduri am vorbit de acea copilă ca de însășĭ fiica mea. Atât o iubesc încât prea de multe orĭ m'am gândit a i da dreptul eĭ, a o recunósce drept fiica mea, dar acésta ar fi o călcare culpabilă a drepturilor de familiă, a instituțiunelor bisericeĭ creștinescĭ, ar fi o mare rușine pentru mine; atât de mare încât nicĭ odată nu aș fi în stare pentru a suporta greutățile eĭ; mĭ ar mânca ḑilele. Étă dar cum am hotărît să fac. —

Aicĭ Hagiul desvoltă ideia sa cu disposițiunea testamentară, pe care o cunóscem și noĭ în tóte amenuntele séle. Îĭ spuse luĭ Moise Capiu și de pețirea Orfănesculuĭ, de învoirea sa inițială, apoĭ de temerile séle subite, provocate prin cetirea procesuluĭ.

Capiu ascultase zîmbind, dar cu tótă acésta păstrase o atențiune fórte rară din partea luĭ. Când sfêrși Hagiul cu informațiunea sa, atuncĭ i espuse prin următórele scurte cuvinte părerea ce avea el, ḑicênd:

— Eŭ unul nu împărtășesc nicĭ decum temerile Domnieĭ-tale. Nu și nicĭ decum; cu atât maĭ puțin fiind-că aicĭ este vorba de un advocat, adică de un bărbat, care cunósce legile nóstre și care scie, că aceste legĭ nu sunt tot una cu cele italiane. Cu alte cuvinte la noĭ un copil nelegitim nu are, ca după legea din Italia, drept la succesiunea tatăluĭ sĕŭ. Domnia-ta dar poțĭ prea bine să măritĭ pe coconița Victoria după colegul meŭ Orfănescu.

Cióră la cióră nu 'șĭ scóte ochiĭ, — morăi în sine Hagiul la auḑirea acesteĭ povățuirĭ, apoĭ adause cu vocea tare, — décă tréba este de așa, apoĭ atuncĭ în adevĕr îm pare rĕŭ, că l'am refusat pe tinĕrul coleg al Domnieĭ-tale, dar acum nu maĭ am încătrăŭ, că-cĭ ce am ḑis rĕmâne ḑis, ér refusul rĕmâne refus.

— Fórte rĕŭ pentru fericirea coconițeĭ Victorieĭ, — observâ Capiul.

— Eŭ cred din contra că e fórte bine, fiind-că după hotărirea mea din urmă i va remânea tótă averea mea, — rĕspunse Hagiul iritat.

— Până la acel rĕmas maĭ sunt multe, — ḑise advocatul cu un ton sarcastic; — una că Victoria nu va voi să ascepte păn' la mórtea Domnieĭ-tale, alta că chiar asceptând, să va putea întêmpla, să voiéscă maĭ bine să rĕmână sĕracă decât ca să ia pe presumptivul moscenitor al avuțiilor Domnieĭ-tale, și în finea finelor, lucrul cel maĭ principal din tóte, după cum te sciu eŭ pe Domnia-ta, veĭ muri fără de a fi făcut testament, că-cĭ ca mulțĭ de séma Domnieĭ-tale, te temĭ și Domnia-ta de acest act.

— Ba nu mĕ tem nicĭ decum, — strigâ Hagiul aprins, — nu mĕ tem, chiar astăḑĭ îm voĭ face testamentul. —

— Să-ţĭ fiă de bine şi sluga Domnieĭ-tale, — cu aceste cuvinte sĕ depărtâ advocatul.

Hagiul trimise îndată pe lelea Uţa după notarul public, pentru că să întăréscă testamentul pe care 'l va face până când va veni.

Uţa audênd aceste vorbe ale Hagiuluĭ îşĭ făcu cruce. Cu tóte că era supărată pe stăpânul eĭ din pricina purtăreĭ séle faţă cu Orfănescu, în acest moment totuşĭ i sĕ făcu milă de el.

Milă? dar pentru ce. Pentru că Uţa împărtăşea credinţa Bidinescenilor, carĭ dic că omul trebue să móră în scurtă vreme după ce şĭ a făcut testamentul. Nu vĕ miraţĭ de slăbiciunea Uţeĭ, că-cĭ chiar Hagiul credea tot astfel şi în adevĕr, nu s'ar fi decis a face testamentul, decât póte în ultima óră, décă nu l'ar fi aţiţat vorbele advocatuluĭ.

Uţeĭ pe de-o parte i era milă de Hagiul, ér pe de altă parte resimţi o óre care mulţămire, chibzuind, că facerea testamentuluĭ va fi de bună séma în folosul Victorieĭ, că-cĭ altmintrea Hagiul nu ar fi trimis togmaĭ pe ea după „notariş".

Sĕ duse dară şi 'l aduse. Cu tótă pătrunderea eĭ, că testamentul va fi numaĭ spre binele lor, totuş voi să se convingă prin ea însăşĭ. Făcu dar ce făcu şi sĕ puse într'un loc de unde putu audi întréga întrevorbire a Hagiuluĭ cu notarul.

Scim că testamentul n'avea să cuprindă alt nimic decât ceia la ce sĕ ascepta Uţa, ceia ce i promisese Hagiul în maĭ multe rîndurĭ.

Uţa era mulţămită convingêndu-sĕ prin însăşĭ urechile eĭ de acest adevĕr.

Pronunţând aicĭ cuvêntul de adevĕr ne-am adus aminte de întrevorbirea Uţeĭ cu cocóna Zosima, în care fusese vorba de acest testament, dar într'un mod încât noĭ pe atuncĭ luasem de invenţiune tóte câte spusese jupănésa în acéstă privinţă. După cum vedem însĕ acum, spusele eĭ eraŭ basate pe un sîmbure de adevĕr, pe care însĕ îl cioplese Uţa cu barda interesuluĭ şi făcuse din el un adevĕr lunecos.

Trebue să mărturisim că Uţa să arătase în acéstă împregiurare ca o adevĕrată diplomată, că-cĭ numaĭ diplomaţiĭ posed puternica dibăciă de a împodobi adevĕrul cu minciunĭ, séŭ minciunele cu adevĕrurĭ.

Dar să nu ne prea depărtăm de Hagiul, că şi aşa nu 'l vom maĭ vedea multă vreme. Să mergem să ne luăm dioa bună dela dênsul pentru întréga vecĭnicie, că-cĭ bĭetul om, muncit de frica morţi, fu lovit de dambla chiar în séra aceia, după ce făcuse testamentul, şi muri numaĭ decât.

V.

Bĭata Uța, nu maĭ scia unde i stă capul. Las' că avea destulă trébă cu pregătirile diverse pentru înmormêntarea Hagiuluĭ, cu bocitul oficial la capĕtul cosciuguluĭ, cu pomana, cu una alta, câte tóte; apoĭ o năvălise gândurile, afurisitele de gândurĭ şi de grijĭ negriĭ, carĭ i veniaŭ pentru viitorul eĭ şi maĭ cu sémă pentru viitorul fie-si.

— Ce să fac, ce să fac, seraca de mine, — sĕ întreba ea, când i maĭ remânea puțină vreme de resuflat, după munca obositóre, — cum să dereg şi cum s'o nimeresc maĭ bine..... Victoria cu nicĭ un preț nu voiesce să scie de alt mire decât de Orfănescu, ér acest tinĕr advocat nu sĕ póte însura de o cam dată făr' de zestre. Trebue să i fac zestre Victorieĭ, că-cĭ altmintrea cine scie până când va trebui să asceptăm! Ce ne vom face până atuncĭ, până când îşĭ va fi adunat Orfănescu îndestul pentru a sĕ putea însura? Ce ne vom face, sĕracele de noĭ? Din ce să trăim. Să remânem aicĭ? Nu să póte, că-cĭ moştenitorul coconuluĭ Hagiŭ, coconaşul Ghiță Popîrță nu ne va îngădui în casele Domnieĭ-séle, îndată ce să va pătrunde, că Victoria să împotrivesce de a îndeplini porunca reposatuluĭ, adică îndată ce va vedea că nu 'l voiesce de bărbat. Ne va scóte din case, şi cu tot dreptul, adică cu dreptul ce i dă legile şi adieta reposatuluĭ. Legile le scie coconaşul Popîrță séŭ décă nu le scie, i sĕ vor spune de ver un advocat, de adietă însĕ, până acum nu scie nicĭ un suflet de om, afară de notariş şi de mine. Notarişul nu spune, décă nu 'l întrebĭ, ér nicĭ eŭ de o cam dată nu voĭ spune nimic de adietă, ba o voĭ pune de o cam dată bine acum, până ce nu va veni ómeniĭ dela judecată, ca să pecetluiéscă tóte.

Uța esecutâ la moment acéstă ideiă, adică sĕ duse şi luâ testamentul din scrinul unde 'l păstrase reposatul, ér luându-l, îl puse bine, într'un loc unde nu aveaŭ să caute nimic ómeniĭ dela judecată.

Maĭ vĕḑu de una alta prin casă, apoĭ sĕ duse ér lângă mort, că-cĭ venise timpul „privighétuluĭ". Preotul sosi cu dascălul împreună şi cu copilul cu cădelnița, ér după ce sosi făcu slujba obicĭnuită la asemenea ocasiunĭ.

Pe când cetea preotul, Uța plănui astfel, ḑicênd în sine:

— Când va veni coconaşul Ghiță îl voi priimi cu mare umilință şi supunere, şi voĭ stărui cum voĭ putea pentru ca să-l fac să créḑă, că n'a rĕmas atâta stare după reposatul, precum crede lumea. Sculele de prin case sunt destul de calicóse, prin urmare nu-mĭ va trebui o mare stăruință pentru a născoți acéstă credință în capul coconaşuluĭ. Apoĭ când voĭ vedia, că a început să mĕ créḑă, voi....

În acest moment preotul sfĕrși cu rostirea rugăciunelor, ér acum era de datoria Uțeĭ a da la toțĭ asistențiĭ, începênd dela preot, câte un pizmete și câte un păhar de vin. Sĕ grăbi a-șĭ îndepliniĭ acéstă a eĭ datorință, decĭ nu maĭ avu timp a espune cu cuvinte restul planuluĭ eĭ, pe car însĕ îl avea cu desăvĕrșire gata făcut în cap. Chiar după priveghiat o strămuta pe fiă-sa, pe Victoria la o prĭetină, că-cĭ pe a dóua ḑi sĕ ascepta Ghiță Popîrță, care după condițiunele planuluĭ nu trebuia să găséscă pe fata jupănesei în casele unchiuluĭ sĕŭ. Ér cât pentru miḑlócele de traĭ, scia Uța ce să facă, ar fi fost în adevĕr pĕcat, să fi lăsat tóte pe séma luĭ Ghiță Popîrță, care n'avea alt drept la averea reposatuluĭ, decât acela care purcede din simpla împregiurare, că 'l născuse o soră a reposatuluĭ.

A dóua ḑi sosi Ghiță Popîrță după asceptarea Uțeĭ, și conduse pe unchiul sĕŭ până dinaintea întrăreĭ la ultimul lăcaș pământenesc, adică până la gura mormêntuluĭ. Apoĭ sĕ întórse în casele reposatuluĭ, devenite de acum înainte proprietatea luĭ, unde începu a compune un inventar despre tóte sculele și celelalte obiecte, care eraŭ prin casă. Hârtiile și obiectele de valóre stătea sub paza judecătoréscă până la hotărirea mosceniréĭ, decĭ nu le putu prețui coconașul Ghiță Popîrță pe aceste, și astfel sĕ putu întêmpla dară, ca Uța să isbutéscă întru sĕvêrșirea aceleĭ părțĭ din planul eĭ, care cerea, ca moscenitorul să créḑă că n'a moscenit maĭ nimic. Cum să nu fi creḑut de vreme ce nu vedia, decât mobile străvechĭ, putrede și stricate, ér și acestea numaĭ în numĕrul strict necesar. Între parantese fiă spus, partea cea maĭ bună a mobiliaruluĭ fuse strămutată de Uța, încă până ce nu venise Popîrță, sub cuvênt, că i ar fi fost dăruit eĭ și fie-si de reposatul.

Aspectul total al proprietățeĭ moscenite nu produse asupra luĭ Ghiță o impresiune prea încântătóre. Casele eraŭ dărăpănate, odăile cea maĭ mare parte deșerte, ér cele mobilate, jumĕtate góle.

Uța după ce 'l dusese pretutindenĭ, avênd grijă de a i presenta tóte din partea ceea maĭ urîtă, voi să se depărteze, să se ducă și ea din case lăsêndu-l pe Ghiță Popîrță singur acolo.

Acesta însĕ vĕḑênd intențiunea Uțeĭ și nevoind sĕ remână cu totul părăsit sĕ rugâ de ea să stea cu dênsul până ce va lua un servitor.

— Dar' mi e témă, — adause Popîrță, — că nu voĭ avea din ce să plătesc pe o slugă. Pĕcat de vremea ce am pĭerdut și ce voĭ maĭ pĭerde pe aicĭ. După cât vĕḑ și înțeleg abia mĕ voĭ alege cu cheltuiéla drumuluĭ, că-cĭ pe vechiturile aceste de case nu sciŭ ḑĕŭ ce voĭ căpĕta.... Lumea cu tóte acestea ḑice că unchiul meŭ ar fi fost bogat! Abia apuc să vĕḑ la judecată hârtiile reposatuluĭ.

Uţeĭ i tremura inima de bucurie audênd pe Popîrţă vorbind astfel şi vědêndu-l înfundat pe calea pe care voia ea să-l aibă. Vorba de ducă fusese numaĭ o prefăcătura din partea eĭ, că-cĭ nu avusese nicĭ decum intenţiunea de a sě duce. Ea rěmase decĭ şi rěspunse la observaţiunea coconaşuluĭ, cum îl numea ea, după cum urmédă:

— Nu te uita în gura lumeĭ — aicĭ oftâ Uţa din adêncul inimeĭ — ce scie ea despre tainele ómenilor. Eŭ, care am trăit de cu fată în casele reposatuluĭ, Dumnedeŭ să-l erte, sciu maĭ bine de cât lumea tótă, cum şi ce fel şi încătrăŭ. Coconul a avut, nu e vorbă, când a avut şi Domnia-luĭ o stăricică şi încă bunicică, dar dela o vreme încóce, adică de ver o 15 anĭ încóce a tot luat din ea, şi n'a maĭ pus nimic la loc; luând mereŭ a trebuit să dea şi Domnia-luĭ de fundul lădeĭ cum ar fi dat orĭ care altul. Lada este sécă după cum poţĭ vedea din tóte, că-cĭ deŭ un om bogat n'ar fi trăit aşa, precum sě vede de pe tóte că a trăit coconul nostru, reposatul, Dumnedeŭ să-l erte. Nu voiesc nicĭ decum să mě laud, dar în vremurile din urmă ajunsese tréba de 'l hrăném noĭ, adică eŭ şi cu fiă-mea, d'aceia am şi credut că ne va lăsa nóue casele aceste, cu alte vorbe, că ne va lăsa rěmăşiţa avereĭ séle. Ne ar fi şi lăsat décă ar fi avut vreme să spună acésta cu limbă de mórte, dar vaĭ prea sě duse făr de veste de pe lume sěracul cocon, dulcele meŭ stăpân.

La aceste cuvinte Uţa începu să plângă amar.

Ghiţă Popîrţă, care nu era nicĭ decum delicat de suflet, fu iritat prin vorbele şi prin jalea Uţeĭ, ér acésta vědênd că purtarea eĭ nu produse efectul dorit asupra coconaşuluĭ, să sterse pe ochĭ, şi ridicându-ĭ spre Popîrţă dise cu un zîmbet rece.

— Décă aş avea leac pentru nefericirea mea precum am pentru necazul Domnieĭ-tale, atuncĭ ar fi bine de mine. —

— Ce leac poţĭ să aibĭ Domnia-ta pentru necazul meŭ, — întrebâ Popîrţă cu interes, că-cĭ faţa Uţeĭ i însufla încredere, nu togmaĭ în onestitatea, dar apoĭ în inteliginţa eĭ.

— Fórte dulce leac şi lesne de făcut. Buruiana din care să stórce „doftoria" mea, sě numesce: „femeiă".

— Ce paromiă îm facĭ, jupănésă, nu o înţeleg.

— Nu, că nu vreĭ coconaşule. Étă înţelesul paromieĭ mele, cum i dicĭ Domnia-ta. Însóre-te şi iaţĭ o zestră bună.

— Acest gând l'am avut şi eŭ demult, jupănéso, dar' nu l'am putut îndeplini, fiind-că n'a vroit să mě ia nicĭ o fată cu zestră, sunt prea urît şi prea fără dare de mână. —

— Cât despre frumseţe, să nu-ţĭ pese, coconaşule, ér cât

despre stare trebue să te folosescĭ de credința ómenilor. Eĭ cred acum că aĭ moștenit miĭ de miĭ, prin urmare nimic maĭ lesne decât a-țĭ găsi o zestră.

— Sci Domnia-ta pe ver-una, jupănésă? —

Firesce că scia vicléna de ea, nu numaĭ că scia, dar era chiar gata înțelésă cu una, adică cu.... ean ghîcițĭ și Domnia-vóstră! Sciu că ațĭ ghîcit de bună séma și d'aceia nu vě maĭ mânĭ maĭ departe cu deslegarea, — sě înțelesese cu... Todora.

Cum și când?

Cum? Vețĭ afla îndată. Când? În séra de priveghiat, în momentul când ea, adică Uța ajunsese cu tava cu pezmețĭ dinaintea Todoreĭ. Adică atuncĭ i șiopti încetinel la urechiă, să nu sě ducă cu tótă lumea, să remână puținel, că are să i spună ceva în taină.

Todora curiósa, — maĭ încape îndoiéla — făcu după cererea Uțeĭ și rěmase singură cu ea.

Uța o luâ pe departe. Începu să i spună de bogățiile reposatuluĭ și de fericirea moscenitoruluĭ, adică de fericirea luĭ Ghiță Popîrță, i descoperi că acel om fericit era neînsurat și că prin urmare ar putea face fericirea fiitóreĭ séle soțieĭ, și alte multe, cu un cuvênt o făcu pe bĭata Todora să rămnéscă după acel bărbat, ér după ce vědu Uța că isbutise la acest punct, i propuse că va vorbi acestuĭ om fericit, că va vorbi luĭ Ghiță Popîrță de Todora, ca de o soțiă fórte nimerită pentru dênsul, de vreme ce era maĭ înaintat în vêrstă, și nu s'ar fi potrivit cu ver o sburdalnică de fată.

Todora priimi acéstă ofertă, cu ochiĭ mijițĭ și cu obrajiĭ făcuțĭ ca para foculuĭ, dar în fine priimi.

Drept aceia în momentul când mult pomenitul fiitor fericit întrebâ pe Uța dicênd:

— Sci Domnia-ta pe ver una? — Uța începu sěĭ laude pe Todora și grăi astfel:

— Este věduvă coconița Todora, věduvă cu șése copiĭ, dar este tare avută și are o mătușă putredă de bogată, dela care va mosceni numaĭ și singură ea. Nicĭ nu s'ar mărita, dar de grijea copiilor, adică de grijea cresctereĭ copiilor, s'ar maĭ gândi și s'ar îndupleca.

— Să încercăm, — rěspunse Popîrță.

Acest rěspuns era dat în dóuě sensurĭ, adică Ghiță Popîrță dicênd astfel să gândi în sine: — în tot cazul va fi bine să încercăm despre o parte norocul, ér despre altă parte posițiunea de mire. Slujindu-mě norocul, învoindu-se Todora, voĭ vedea, ce voĭ face, că-cĭ nu tótă logodna este urmată și de cununie.

Uța înțelese pe Ghiță și încă pe deplin, după cum am vědut

din stăruinţele eĭ pe care le făcu pentru a 'l lega cu legăturĭ maĭ strinse decât logodna, stăruinţe, la care am asistat, chiar pe la începutul acesteĭ istoriĭ, un început pus, cam nepotrivit, togmaĭ în miḑlocul întêmplărilor.

De vreme ce am apucat să croim naraţiunea nóstră în ast mod, trebue acum să aplicăm tótă dibăcia nóstră, pentru ca să o scótem la sfêrşitul predestinat cu cinste şi spre mulţămirea, ba chiar spre încântarea publiculuĭ cetitor.

Uniĭ vor ascepta acum să afle despre amenunturile peţireĭ şi a logodneĭ. Acestora nu le putem face togmaĭ după plac, fiind-că n'avem vreme să descósem aicĭ tótă întêmplarea, dar le putem spune pe scurt, că la peţire nu să petrecu alt nimic, decât că Uţa, după întrevorbirea avută cu Popîrţă, sĕ duse în grabă la Todora şi i spuse multe verḑĭ şi uscate din care resulta înţelesul, că Ghiţa ar fi cu plăcere învoit, ca să o ia de nevastă, cu atâta plăcere învoit încât ar fi gata să vină şi să se logodéscă îndată. Todora în tărbăcéla eĭ nicĭ nu avu vreme să maĭ spună şi ea ceva, că-cĭ Uţa sĕ duse în grabă şi sĕ întórse cu Ghiţă, pe care 'l înduplecase să vină numaĭ decât ḑicêndu-ĭ că Todora fu încântată de dorinţa luĭ, şi că ar fi gata să sĕ logodéscă numaĭ decât cu dênsul, va sĕ ḑică numaĭ decât, fiind-că sĕ temea de svon, care ar fi putut să le strice tótă tréba, că-cĭ mătuşa Todoreĭ, cocóna Zosima de bună sémă nu s'ar fi învoit cu acéstă căsĕtoriă.

Étă pe scurt cum potrivise Uţa tóte lucrurile după placul eĭ.

Cât despre logodnă par' că v'am spus deja, că fu sĕvêrşită în cea maĭ mare taină.

Décă nu ne-ar fi de grabă să aflăm în fine, după atâta rătăcire, ce s'a maĭ întêmplat cu cocóna Zosima şi cu Todora, pe care le lăsasem pe amêndóuĕ în administraţiune dinaintea diamanticalelor, am face aicĭ puţine reflecsiunĭ asupra fireĭ omenescĭ, demonstrând, că nu posiţiunea socială, nu crescerea, nu scóla cu dascalĭ, nicĭ una din aceste ba chiar nicĭ tóte dinpreună nu decid asupra putinţeĭ uneĭ fiinţe omenescĭ, ci spiritul, duhul firesc, cu care ne-a înzestrat mama natură, şi care s'a agerit în scóla cea mare, în care şedem tótă vremea, cât petrecem pe pămênt, adică agerit în scóla vieţeĭ.

Todora şi cu Ghiţa Popîrţă eraŭ pe o tréptă maĭ înaltă a posiţiuneĭ sociale, eraŭ maĭ bine crescuţĭ şi umblaţĭ prin scolĭ cu dascalĭ! Cu tóte acestea, jupănésa Uţa cea smerită, dar viclénă i făcuse pe amêndouĭ sĕ jóce cum i venia eĭ maĭ bine.

Ba chiar şi Orfănescu împreună cu Victoria, care în aparinţa şi eĭ eraŭ superiorĭ Uţeĭ, chiar şi dênşiĭ deveniseră pentru un moment

uneltele eĭ. Prin ce miḑloc? Prin un miḑloc fórte simplu! Prin tăcere, care este un instrument atât de puternic pe cât pare de simplu. Ḑicem pare, că-cĭ în adevĕr ce este maĭ greŭ decât a tăcea la vreme.

Uța tăcuse la vreme, nu le spusese nimic despre testamentul Hagiuluĭ și nimic despre planul eĭ! Prin urmare nicĭ Victoria, nicĭ Orfănescu nu o puteaŭ contraria în sĕvêrșirea uneltilor eĭ cam — neoneste, ci stătură de o parte, în tótă vremea cât urzi Uța întêmplările de care scim. Sĕ întâlniră din când în când, asceptând cu nerăbdare deciderea sórteĭ lor după făgăduința pe care li o făcuse Uța.

VI.

Todora stătuse cât stătuse cu mătușă-sa, cu cocóna Zosima în admirațiune dinaintea sculelor de diamant, apoĭ aducêndu-șĭ aminte de pricina care îndemnase pe mătușă-sa să vină la ea ḑise de odată:

— Negreșit trebue să scot acel înscris dela Ghiță, cu tótă că mĭ-a făcut acest present frumos, ... maĭ sci décă ceĭ 10,000 de fior. nu l'ar face să strice logodna cu mine, și să mĕ pună în pămênt în urma rușineĭ celeĭ marĭ.

— Să scoțĭ dragă, — afirmâ cocóna Zosima, — numaĭ bagă de sémă să fiă bine făcut răvașul pe care 'l veĭ scóte, să nu fi cum-va înșelată prin nisce vorbe pe care le poțĭ întórce după cum voiescĭ.

— Bine ḑicĭ, mătușică, — încuviință Todora părerea cocóneĭ Zosimeĭ, — bine ḑicĭ. Nu mĕ voĭ bizui în acéstă privință nicĭ decum pe Ghiță, ci voĭ trimite după notar, ca să facă și să întăréscă el acel înscris. —

— Brava Todoro, veḑĭ așa, — aclama cocóna Zosima aceste vorbe ale nepóte-si — ér îndată ce va fi tréba isprăvită, să-mĭ daĭ de scire. —

— Negreșit mătușico dragă. —

— Chiar la mĭeḑul nopțĭ să fiă, Todoro, să trimițĭ la mine. —

— Fi pe pace, mătușico, îțĭ voĭ trimite rĕspuns de bună sémă, fiă așa, fiă altfel. —

— Bine, dragă Todoro, bine. Îțĭ poftesc ca să-mĭ poțĭ trimite maĭ bine așa decât altfel, și că logodna să fi fost într'un ceas bun. Să auḑim de bine. —

Cu aceste cuvinte cocóna Zosima o porni acasă la Domnia-eĭ.

Todora îndată după plecarea mătușe-si sĕ puse și scrise un bilet către un notar, poftindu-l pentru de séră la 8 óre la Domnia-eĭ ca să facă un înscris autentic, óre care, fără maĭ de aprópe deslușire asupra natureĭ aceluĭ înscris.

După terminare acesteĭ muncĭ destul de grele, că-cĭ o damă fiă cât de „cultă“ resimte tot-déuna o mare greutate întru esprimarea ideilor séle prin scris; după terminarea dar a acesteĭ muncĭ, Todora chĭemâ pe o servitóre şi o trimise cu acel bilet, ér pe altă servitóre o chĭemâ pentru a maĭ da un „perdaf“ prin case.

Omul sĕ simte tot-déuna maĭ bine când petrece prin locurĭ cunoscute, decât când stă într'un loc necunoscut, şi fiind-că noĭ maĭ avem să ne oprim încă destulă vreme prin aceste apartamente d'acea permiteţĭ-mĭ ca sĕ vĕ fac puţin descripţiunea lor.

Todora în timp de numaĭ 10 anĭ îşĭ mâncase după cum audisem chiar din gura, séŭ guriţa Domnia-eĭ, décă vĕ place maĭ bine să dicem aşa, îşĭ mâncase dară tótă averea, nu o păpase însĕ pe nimisurĭ, ci o întrebuinţase cu haznă după părerea eĭ. Să vedea prin case unde să dusese părticica cea maĭ bună din averea eĭ.

Maĭ întâiŭ, tóte odăile eraŭ parchetate, un lucs fórte rar prin Bidinescĭ; dar nu numaĭ că eraŭ parchetate ci eraŭ şi tapisate cu tapete de — mătase, audiţĭ colea de — mătase, ca pe la princĭ, ce dic princĭ, ca pe la — împĕraţĭ. Apoĭ tóte mobilele dela scăunel şi până la bufet, dela scuipător şi până la canapea eraŭ lucrate după modelele cele maĭ în renume din lemn de „mahon“ şi de palisandru, împodobite cu sculpturĭ de artă, fiă-care garnitură în deplin acord cu odaia respectivă, tóte fotoliurile, divanurile şi canapelele îmbrăcate cu sofele cele maĭ scumpe. Oglindĭ din tavan până 'n podine, draperiĭ pe la ferestriĭ şi pe la uşĭ dela Lyon, covóre de Aubisson, şi alte bogăţiĭ, frumseţurĭ şi minunĭ câte şi maĭ câte, între care şi cadre de câte 1000 fiorinĭ una. Aceste tóte representaŭ şi înlocuiaŭ baniĭ duşĭ aĭ Todoreĭ.

Acum să revenim érăşĭ la Todora, togmaĭ la timp cuviincios, că-cĭ étă-o îmbrăcată gata, împodobită de mama foculuĭ. Pusese o grămadă de diamanticale pe dênsa, adică ceea maĭ mare parte din cele pe care i le dăruise Ghiţă, dicem cea maĭ mare parte şi nu dicem tóte, fiind-că partea care i lipsea, era dusă la „muntele de pietate“, era, cu alte cuvinte, pusă „zălog“, ér cu baniĭ pe care i primise pentru pĭetrele zălogite, Todora scosese dela afurisitul de croitor o rochie de mătase, gătită de multă vreme, reţinută însĕ de croitor sub cuvênt, că contul trimis încă din dioa de anul-noŭ prea sĕ învechise, fără de a fi plătit.

Todora sĕ pusese în odaia cea maĭ frumósă unde stătea singură asceptând pe mirele eĭ. Sĕ pusese pe o canapea, ér dinaintea canapeleĭ era o mescióră tinsă şi împovărată cu tóte cele trebuincióse pentru un ceaiŭ.

Pe la şépte óre sara uşa acelei odăi sĕ deschise dând întrare mult asceptatuluĭ mire Ghiţă Popîrţă.

El întrâ ţinênd în mână un cornet plin de bombóne, pe care 'l depuse pe mescióră, apoĭ sĕ plecâ şi sărutâ mâna Todoreĭ.

Ghiţă Popîrţă cu tóte că era destul de înaintat în vêrstă, totuş îşĭ păstrase încă deplina puterea bărbătéscă, acésta este tótă lauda pe care i o putem face, că-cĭ dĕŭ în altă privinţă nu merită simpatiile nóstre. Întréga sa făptură era robustă, ca să nu dicem mojică. De stat era de midloc, cam gros la trup, cu mânĭ vêrtóse, cu o faţă diformă şi grosolană în tóte trăsurile, cu ochiĭ micĭ şi plópele roşie, cu un nas îmflat. Astfel era înfăţoşarea luĭ Ghiţă Popîrţă a mireluĭ Todoreĭ, de vreme ce acésta, cu tótă vĕduvia eĭ cam vechiă, părea pe lângă acest om ca o nimfă lângă un satir urît.

După ce sărutase satirul mâna nimfeĭ, acésta adică Todora i făcu semn să se pună lângă dênsa pe canapea dicênd cu o oftare:

— Ce tărdiŭ aĭ venit iubitul meŭ. Sciĭ că întărdierea ta m'a băgat în gróze.

— În gróze — întrebâ satirul cu mirare, — cum aşa frumósa mea mirésa.

— Pentru că — începu Todora atacul eĭ secret, — mătuşămea Zosima a venit astădĭ după ce am fost la ea aicĭ la mine anume să-mĭ spună, că prin oraş s'ar fi lăţit vorba, că tu ţĭ-aĭ fi luat séma, că tu te aĭ fi logodit cu mine numaĭ pentru ..... dar o .... acum unde te vĕd lângă mine, acum unde îţĭ pot stringe mâna — la aceste cuvinte Todora luâ mâna (acum eram să dic — laba) cea drépta aluĭ Popîrţă şi o strinse între degetile eĭ delicate şi albe ca zăpada — acum nu pot să-ţĭ repet, ceia ce mĭ-a dis mătuşă mea, că ar vorbi ómeniĭ despre tine .....

— Décă mĕ iubescĭ, — dise acum Popîrţa simţindu-se în adevĕr puţin cam vinovat din multe cause, pe carĭ însĕ nu le putem descoperi acum, vinovat apoĭ încă şi din pricina pe care o scim şi noĭ, ca adică acéstă logodnă o făcuse din capul loculuĭ cu titlu de încercare, şi că era decĭ gata a o strica décă şi când i va veni bine — de mĕ iubescĭ, — dise dar Popîrţă, care din motivele sus atinse dorea să curme acéstă parte a conversaţiuneĭ, — décă mĕ iubescĭ, lasă tu dragă pe lumea să vorbéscă, ce va voi ea, şi nu te uita în gura eĭ cea rĕutăciósă.

— Eŭ nicĭ odată, — declarâ Todora, — n'am voit să sciŭ de cele ce vorbesce lumea, dar părerea mătuşeĭ mele trebue să o respectez. —

— Acéstă părere atât de respectabilâ, — intrepuse aicĭ Popîrţă cu puţină amărăciune, — potrivnică să-mĭ fiă ea óre? —

— Feréscă Dumnedeŭ, — sĕ grăbi Todora de a nega — nu nicĭ decum. Mătuşă-mea sĕ îngrijeşte numaĭ prea tare de fericirea mea, atât de tare încât mĕ întrece chiar pe mine în puterea îngrijireĭ, şi este plină de preşimţirĭ şi de ideĭ pocite. —

— Presimţirĭ de femeiă bĕtrână, — observâ satirul.

— Aşa dic şi eŭ, — afirmâ Todora, — şi o dic nu numaĭ dinaintea ta, iubitul meŭ, dar i am spus chiar mătuşe-mi în faţă, astfel încât lucrul a ajuns la o mică sfadă între noĭ amêndóuĕ, în care sfadă vorbele mătuşe-mi m'aŭ împins se fac un pas, care póte te va supĕra dragul meŭ, când veĭ audi de el. Cu atâta mĕ liniscesc încă, că maĭ am vreme pentru a derege ceea ce am greşit. —

— Care să fiă acel pas? — întrebâ Popîrţă.

Todora o luase prea iute pe calea resucită. Mergênd tot aşa înainte ar fi ajuns făr' de vreme la punctul delicat. Pentru a lungi vorba, nu rĕspunse la întrebarea luĭ Popîrţă, ci dise:

— Nu-mĭ place să vorbesc despre lucrurĭ seriόse cu gura sécă, trebue să mĭ-o îndulcesc cu ver o picătură dóuĕ de ceaĭ. Şi tu, dragul meŭ, veĭ asculta cu mult maĭ bine mărturisirea pĕcatuluĭ meŭ, şi veĭ fi dispus la o îndurare cu mult maĭ mare — ba dĕŭ am trebuinţă de ea — décă veĭ sórbe şi tu împreună cu mine din bĕutura pe care am să o prepar în acest moment. —

Trebue să sciţĭ, că Todora spusese aceste cuvinte fiind resturnată a lene pe canapea şi sprijinindu-şĭ capul, — în puterea logodneĭ, — pe o umeră a luĭ Popîrţă, ér spunênd din gură, nu rĕmase in neacţiune, ci strinse linişor mâna mireluĭ eĭ, bagându-l astfel în puţine dulcĭ fiorĭ. Nu sciŭ cum ar maĭ fi urmat lucrurile înainte décă nu s'ar fi sculat acum Todora pentru a îndeplini vorbele eĭ, adică pentru a prepara dóuĕ cesce de ceaĭ. Cu acéstă ocasiune sĕ atinse în maĭ multe rêndurĭ, când de mâna, când de pĕrul, când de umerile luĭ Popîrţă, scudêndu-sĕ de fiă-care dată pentru nebăgarea eĭ de sémă cu un zîmbĕt încântător ba chiar — rĕsvrătitor.

Ghiţă Popîrţă din om cumpĕtat şi cu minţile întregĭ care fusese el, de când era pe lume, la aceste manevre combinate ale mirese-si, îşĭ eşi din firea sa rece, şi simţi de odată o căldură la inimă, o fĭerbinţélă la cap şi o tărbăcélă în minţile séle; ér ceaiul pe care 'l sorbea, nu era nici decum făcut pentru potolirea foculuĭ sĕŭ, ci togmaĭ din contra, îl aprinse şi maĭ tare, că-cĭ Todora avuse grije să-ĭ tórnă rom cu prisosul.

Todora luase un scaun şi se puse la mescióră faţa cu Popîrţa. Sorbea şi ea ceaiu din ceaşca eĭ, avênd însĕ grije de tóte apucăturile logodnicului eĭ. Încetul cu încetul sĕ convinse, că midlócele aplicate

de dênsa produseră efectul dorit. De odată întingêndu-şĭ picerele le puse pe divan lângă Popîrtă şi le lăsâ acolo, fără de a şĭ arangia rochile, care să cam derangiase puţin, adică sĕ resfrênsese până pe la genunchĭ. După ce-şĭ luase acéstă posă tare seducătóră, începu să grăiéscă.

— Trebue să mĕ grăbesc dragul meŭ, — îngînâ ea, atingênd ca din întêmplare cu vêrful unuĭ picior mâna luĭ Popîrţă, — să-ţĭ spun la ce lucru m'a îndemnat acea sfadă, ce am avut cu mătuşămea, că-cĭ décă voĭ întărḍia prea mult cu vorba apoĭ nu-mĭ va maĭ rĕmânea vreme a opri rĕul bântuitor.

— Ce rĕŭ îm va putea veni dela un ânger, precum escĭ tu unul, — ḍise Popîrţa pe care 'l îneca valurile de sânge, ce i sĕ urca la cap, mânate fiind de furtuna provocată prin vinele séle în urma manevrelor premeditate ale logodniceĭ séle. Privirea pe care Popîrţă o aruncă la aceste vorbe asupra Todoreĭ denota gróznica ameţélă, ca să nu ḍicem beţiă, a căreĭ pradă începu a deveni el, o beţiă îndoită adică una a spirtuluĭ şi alta a amoruluĭ.

— În adevĕr, replică acum Todora mişcând piciorul eĭ — décă suntem înţeleşĭ noĭ amêndouĭ, apoĭ din afară nu ne póte veni nicĭ un rĕŭ, ér lucrul de care vine vorba nu are alt nimic de obiect, decât numaĭ şi numaĭ întărirea fericireĭ nóstre, ceia ce nu să va putea considera de rĕŭ, de cât póte din partea duşmanilor nostriĭ. —

— Péră toţĭ aceia, carĭ ne duşmănesc, — răcni Popîrţa. El acum avea gândurile aiurea. Să ne înţelegem bine, le avea tot la Todora, gândurile, însĕ nu la gura séŭ maĭ bine ḍis nu la vorba eĭ. Dovadă despre acésta este că el sĕ sculâ acum în picere şi se plecâ spre logodnica-sa încercând a depune o sărutare pe fruntea eĭ. Ḑicem pe frunte şi nu greşim, din care puteţĭ vedea, că Popîrţa era fórte — modest.

Todora sĕ feri şi Popîrţa recăḍu érăşĭ pe divan fără să-şĭ fi ajuns scopul, că-cĭ aşa o voise logodnica-sa, care nu pusese în lucrare aparatul eĭ de seducţiune, pentru a cede poftelor logodniculuĭ eĭ, ci pentru a scóte dela dênsul ceia, ce scim.

Todora urmărêndu-şĭ neîncetat scopul prepus ḍise acum:

— Dar nicĭ nu voiescĭ să afli ce lucru are să ne ascepte pe noĭ amêndouĭ. —

— Ce are să ne ascepte dragă, — întrebâ Popîrţă cu vocea tremurîndă, cu mintea rătăcită, cu simţirile învăpăiate, şi încercând din noŭ, dar tot cu acelaşĭ resultat, adică încercând în zadar de a săruta pe Todora.

— Décă nu vreĭ să mĕ asculţĭ, în linisce, — sĕ tingui acum Todora, — apoĭ cum îţĭ voĭ spune. —

— Te ascult de, spune dragă spune, — ḑise Popîrţă hotărêndu-se de a înceta de-o cam dată cu încercările séle zadarnice.

Trebue· să scim că pe Todora dela o vreme încóce o apucase o nelinisce, că-cĭ vremea trecuse cu una alta şi era aprópe óra pentru care invitase pe notarul, care dar putea să pice în fiă-care clipă. Era neliniscită Todora fiind-că nu preparase încă pe Popîrţă, séŭ cu alte cuvinte nu i pomenise încă nimic despre răvaşul în cestiune, că-cĭ cât pentru preparare Popîrţă era cum am ḑice „dat gata“, era împresorat atât de aprópe şi cu atât succes încât trebuia să capituleze.

Pentru a delătura ver-ce obstacol Todora sĕ grăbi a da cel din urmă asalt ḑicênd:

— Să-ţĭ spun, iubite. Mătuşă-mea între altele susţinuse, că tu nu te veĭ putea decide să facĭ nunta înaintea de dóuĕ lunĭ, adică până ce nu să va sfĕrşi sorocul de jale pentru unchiul tĕŭ, Dumneḑeŭ să-l ierte. Eŭ însĕ am ḑis, că dacă te voĭ ruga eŭ, apoĭ atuncĭ veĭ fi gata a te cununa îndată după cele treĭ strigărĭ. Din vorbă 'n vorbă lucrurile ajunseră aşa departe, încât la cele din urmă mĕ legaĭ a i dovedi, că sĕ va face după spusa mea, prin un act autentic, adică făcut de notar, şi încă mĕ legaĭ a i da acéstă dovadă astăḑĭ chiar. În furia mea am şi trimis după Domnul Iorgulescu notarul şi l'am poftit aicĭ pentru opt óre séra.

La aceste cuvinte ale mirese-si, Ghiţă Popîrţă sĕ cam trezi din ameţéla sa îndoită şi cine scie cum ar maĭ fi rĕmas cu facerea aceluĭ act, facere preparată de treĭ femeĭ, de Uţa, de cocóna Zosima şi de Todora, cine scie ce ar maĭ fi eşit în urma urmelor, décă nu s'ar fi deschis uşa în acel moment şi décă nu ar fi întrat prin uşă deschisă Domnul Iorgulescu notarul însoţit de grefierul sĕŭ.

— Veḑĭ i, — şopti Todora luĭ Popîrţă, — cred că nu mĕ veĭ da de gol dinaintea acestor Domnĭ. Acum din glumă şi din vorbe de femeĭ, trebue să facem lucru serios, ceia ce-ţĭ va veni cu atât maĭ lesne, fiind-că actul pe care 'l veĭ săvêrşi acum, nu te va lega maĭ mult, decum te-a legat logodna preotuluĭ. —

Popîrţă după inima sa, ar fi dat acum o lume întrégă décă s'ar fi putut scăpa din posiţiunea în care 'l băgase Todora, dar nu avu încătrăŭ, trebui sĕ înghiţă nodul, trebue să-şĭ lege mânile iscălind următorul act, dresat de notar şi scris de grefierul sĕŭ cu observarea tuturor formelor, iscălindu-l împreună cu Todora.

Étă cuprinsul aceluĭ act.

1. Eŭ Ghiţă Popîrţă, necăsĕtorit, mĕ oblig prin acésta a mĕ cununa de bună voiă şi în termin de treĭ sĕptĕmânĭ socotit de astăḑĭ

cu Dómna Todora vĕduva Niculésca, născută Petrésca, ér ascésta din urmă să légă tot asemenea.

2. Amêndóuĕ părţĭ sĕ oblig în cas décă ver una din ele ar refusa împlinirea acestuĭ contract în terminul defipt a plăti îndată părţeĭ nevinovate drept amendă suma de fiorinĭ dóuĕ-ḑecĭ miĭ valuta austriaca, numĕră fiorinĭ 20,000 v. a.

Drept aceia etc.

Étă-l dar pe Popîrţă căḑut şi prins în cursa pe care i o tinsese femeile, carĭ, după cum vedeţĭ îş ajunseră pe deplin scopul lor. Popîrţă simţi desavantagiul posiţiuneĭ séle şi simţind deveni puţin turbat, necăjit, mâniat, supĕrat pe tótă lumea şi încă şi pe sine însuşĭ pe de-asupra lumeĭ întregĭ. Femeile, ba am putea chiar ḑice protivnicile séle, nu maĭ puteaŭ de bucuriă. Tóte treĭ? De bună séma tóte treĭ! Dar din tóte treĭ, maĭ tare sĕ bucura lelea Uţa. Dar ce? aflase şi ea de subscrierea răvasuluĭ, cum şi când aflase? Curiósă întrebare! Este ca când aţĭ întreba, cum şi când află posesorul unuĭ bilet de loteriă, că a făcut cîştigul principal! Este ca când aţĭ întreba, cum şi când află sergentul, că l'a numit ofiţer! Este ca când aţĭ întreba, cum şi când află ginerile că i-a murit sócra, pe care o asigurase cu ver o câte-va miĭ la ver o asigurare viageră; şi aşa maĭ departe. Aşĭ putea să vĕ aduc încă multe şi nenumĕrate esemple, décă nu m'ar zori învălmăşélea întêmplărilor, de carĭ sunt dator a vĕ face un raport exact.

VII.

Popîrţă era măniat, necăjit, supĕrat până chiar şi a dóua ḑi diminéţă, cu tóte că nu apucase încă să auḑă, ceia ce era menit să afle numaĭ decât din gura Uţeĭ.

Necăjit cum era Popîrţă, după ce sĕ sculâ din ascernut, şi încă din ce ascernut, ca vaĭ de el, după ce sĕ sculâ, sĕ spălâ, sĕ pieptănâ şi sĕ îmbrăcâ. Astea tóte le făcu privind prin giur şi făcênd o mică comparaţiune ce i alinâ puţin necazul, că-cĭ i demonstrâ cu o evidenţă am putea ḑice pipăită, avantagiul ce 'l ascepta schimbând acéstă cocióbă cu casele lucsóse ale Todoreĭ.

V'am amintit deja odată despre calicia, care domnia în fosta casă a Hagiuluĭ, devenită acum proprietatea luĭ Popîrţă. Să vĕ maĭ facem aicĭ inventarul specificat al „catrafuselor", care serveaŭ drept garnitură în odăile acelor case? Nu credem că veţĭ simţi ver un dor mare după un atare inventariŭ, şi pentru aceia ne permitem a trece înainte şi a vĕ spune că Popîrţă, după ce-şĭ terminase toaleta, chiămâ

pe Uța și i ceru caféua cu lapte. Popîrță după obiceiul nemțesc diminéța nu lua decât o cafea cu lapte cu un singur corn séŭ „chiflă“ cum i maĭ ḑice.

Uța nu asceptase decât atâta, că-cĭ ea abia apuca să dea în vorbă cu coconașul eĭ, ca să-șĭ véḑă visul cu ochiĭ, adică să auḑă din gura luĭ Popîrță că fiă-sa, că Victoria va priimi ceĭ ḑece miĭ de fiorinĭ stipulațĭ în testamentul Hagiuluĭ, despre care vroia să-ĭ vorbéscă acum.

Nu cred că este de lipsă să vĕ spunem care era pricina acestuĭ zor al Uțeĭ, séŭ să vĕ esplicăm de ce voia, să vorbéscă togmaĭ acum de testament, pe care 'l tăinuse pănă acum. Iubițiĭ cetitorĭ vor sci prea bine, că pe ver-ce mumă o dóre inima pentru fericirea fie-si, și că prin urmare ver-ce mumă va stărui să afle cu un minut maĭ nainte sórtea cea bună a fie-si, sciind lectoriĭ acésta, îșĭ vor putea prea lesne esplica zorul Uțeĭ; ér cât despre momentul ales, ver cine va fi înțeles, că era primul moment în care Uța putu vorbi fără temere, că-cĭ acum îl scia legat pe Popîrța cu act făcut de notar.

Ca să spunem lucrurile maĭ pe scurt vom pomeni aicĭ, că Uța scosese testamentul din locul unde 'l pusese bine, îl scosese cu scop ca să-l depună îndată la tribunal, dar maĭ nainte voia să vorbéscă cu Popîrță despre coprins, și să sĕ împace cu el cât maĭ îngrabă.

Întrâ dar îngrabă cu caféua în odaia coconașuluĭ și 'l servi cu zel.

— Bună diminéță coconașule, — ḑise Uța cu față voiósă.

— Mulțămesc, — rĕspunse coconașul Ghiță cu un ton sec.

— Veste bună coconașule, — continuâ Uța conversațiunea.

— Slăbesce-mĕ cu vestele Domnieĭ-tale, jupănéso, — o întrerupse Popîrță restindu-sĕ la ea.

Ce bine că l'am legat cu legăturĭ trainice, — sĕ gândi Uța, — veḑĭ 'l cât este de necăjit. Cum ne-ar maĭ fi scăpat din mânĭ! sărăcuțele de noĭ, décă ar fi rĕmas numaĭ cu cea logodnă, ne-ar fi scăpat ḑĕŭ, că eŭ una nu aș fi dat unuĭ om cu mutra și cu firea luĭ pe Victoria mea de nevastă, nicĭ pe lumea întrégă de cum pe starea Hagiuluĭ.

— Vestea te privesce pe Domnia-ta, — adause acum Uța cu vocea tare — și este îmbucurătóre pentru Domnia-ta. Vĕḑêndu-te atât de posomorît am creḑut ațĭ face bine décă țĭ-oĭ spune scirea ce am aflat, dar décă nu vreĭ să mĕ ascultĭ acum îțĭ voĭ spune maĭ târḑiŭ. —

Popîrța la aceste vorbe ale jupăneseĭ deveni puțin curios. Maĭ mult pentru a-șĭ uita și maĭ bine de necazul sĕŭ decât din considerațiune către jupănésa Uța, să decise a i da ascultare.

— Décă e cum dicĭ, spune dar' ce aĭ de spus, — cu aceste cuvinte o îndemnâ pe Uța de a i face descoperirile dorite.

— M'am întâlnit erĭ cu notarișul reposatuluĭ coconaș, Dumnedeŭ să-l erte, — începu să înșire Uța, care era bună bucurósă că primise cuvêntul, — m'am întâlnit și mĭ-a spus, că va duce astădĭ adieta reposatuluĭ coconaș la judecată pentru ca să se dea cetire.

— Cum, ce fel, reposatul a făcut testament?

— A făcut dĕŭ, și încă, după spusele notarișuluĭ, un testament precum nu ne am fi asceptat nicĭ eŭ, nicĭ Domnia-ta. —

— Trebue să fiă bun acel testament, de vreme ce diseĭ, că vestea Domnieĭ-tale va fi îmbucurătóră pentru mine. — Cu aceste cuvinte Popîrță își descoperi marele interes în care 'l pusese vorbele Uțeĭ.

— Bun, dar încă ce bun; — afirmâ jupănésa, — a rĕmas o grămadă de bogățiă în urma reposatuluĭ. O moșiă în România cu treĭ miĭ de galbenĭ venit pe an, și ca ver-o treĭ-decĭ de miĭ de galbenĭ banĭ dațĭ cu dobêndă; ér moștenitor ....

— Cine este, cine este, — întrebâ Popîrță cu mare vioiciune.

— Cine să fiă altul decât fericitul de Domnia-ta, însĕ cu o condițiune!

— Ce condițiune?

— Să iaĭ pe fiă-mea Victoria de nevastă.

La audirea acesteĭ sciri Popîrță nu scia ce să facă. Nu scia, să ridă séŭ să se minunede séŭ să se supere. Să decise să ridă maĭ întâiŭ și încă cu hohot.

— Ce ridĭ coconașule? — îl întrebâ Uța cam mîhnită.

— Rid de povestile Domnieĭ-tale care sunt bune de crĕdut pentru copiĭ, séŭ pentru gogomanĭ, dar nu pentru ómenĭ cu mințile întregĭ.

Acéstă observare o făcu pe Uța foc și cătran, astfel încât își eși din firea eĭ cea plină de vicleniă și dise cu destulă nesocotință.

— Nu sunt poveștĭ, coconașule, nicĭ decum poveștĭ, ci lucrurĭ fórte adevĕrate. Ba încă décă ar fi dreptate în lume, apoĭ atuncĭ s'ar cuveni, ca fiă-mea să fiă stăpână ér' nu Domnia-ta, că-cĭ este maĭ de aprópe înrudită cu reposatul decât Domnia-ta, care nu-ĭ eștĭ decât nepot. —

La acésta descoperire, Popîrță, care înțelesese îndată unde voia să bată Uța, se minunâ ba rĕmase chiar înmărmurit. Cum să nu fi rĕmas pătrundêndu-se de odată de adevĕrul aceleĭ condițiunĭ testamentare de care i spusese Uța, și aducêndu-șĭ tot-de-odată aminte, că el sĕ legase în altă parte și că prin urmare nu maĭ putea îndeplini acea afurisită de condițiune, de unde urma o mare primejdiă pentru el. Rĕmase înmărmurit părêndu-i-sĕ, că aude pentru prima

óră, că Uța are o fată și fiind-că chiar numele pompos de Victoria i descoperia destul despre tulpina eĭ, încât dispozițiunea unchiuluĭ sĕŭ nu i să maĭ părea acum nicĭ decum ridiculă, cu tóte că acea afurisită de condițiune i împunea luĭ a sĕ căsĕtori cu fiica uneĭ jupănese din casă. Étă de ce rĕmase înmărmurit și fără putere de cuvênt, dar reculegêndu-se în fine, ḑise cătră Uța.

— Domnia-ta aĭ o fiică de măritat, rudă de aprópe cu unchiul-meŭ, prin urmare și cu mine, și eŭ n'am sciut până acum nimic de ea.

— Cum să nu fi sciut?! Dar nu ți-am vorbit de ea? Să vede tréba, că Domnia-ta nu veĭ fi băgat de sémă. Țĭ-am vorbit ce e drept numaĭ în trécăt de ea, că-cĭ sciam, că Domnia-ta nu veĭ avea nicĭ o păsare pentru Victoria mea, cum nicĭ nu aĭ fi avut, décă n'ar fi venit testamentul reposatuluĭ, să te siléscă la acea păsare.

— Victoria, cum o numescĭ pe fiă-ta, va fi locuit aicĭ cu Domnia-vóstră, cum de aĭ ascuns'o dinaintea mea, — învestigâ acum Popîrță pe Uța, că-cĭ începuse a mirosi ceva coconașul nostru.

Uța înțelese prea bine greșéla ce făcuse, dându-sĕ prea curênd de gol dinaintea protivniculuĭ eĭ, dar acum numaĭ avea ce face, trebuia să se bizuie în noroc și în actul notaricesc. Cu acest gând rĕspunse la întrebarea luĭ Popîrță ḑicênd:

— Nu o am ascuns-o dinaintea Domnieĭ-tale ci am mutato de aicĭ după mórtea stăpânuluĭ la o mătușă a eĭ; ce era să facă sêrmana de ea în urîciunile acestea de case. —

— Bine, — grăi acum Popîrță schimbându-șĭ vorba, — voĭ îndeplini condițiunea din testament...

Aicĭ Uța dădu din umere și clătinâ din cap cam făr de voiă dar spre rĕul eĭ, că-cĭ Popîrță observă acéstă pornire nevolontară și o luâ aminte, fără a sĕ opri însĕ din vorbă, ḑicênd înainte:

— Voĭ lua pe Victoria Domnieĭ-tale de nevastă, dar ce să va întêmpla, décă nu mĭ va sta prin putință séŭ prin voință. Trebue să fiă și despre acésta ceva în testament, că-cĭ reposatul unchiul-meŭ, nicĭ nu putea sci décă la mórtea sa voi fi căsĕtorit séŭ necăsĕtorit.

— De bună sémă că este, — rĕspunse Uța.

— Décă este, spune, ce să va întêmpla în asemenea cas. —

— Atuncĭ ar fi rĕŭ de noĭ!

— Ar fi rĕŭ de noĭ, — repetâ Popîrță, — de cine, de noĭ.

— Voiesc să ḑic, — adause Uța spre lămurire, — că ar fi rĕŭ de noĭ adică de fiă-mea și de mine, că-cĭ atuncĭ ne-am alege numaĭ cu ḑece miĭ de fiorinĭ, pe care ar trebui să-ĭ numerĭ Domnia-ta Victorieĭ. —

— Așa staŭ împrejurările nóstre, — îșĭ ḑise aicĭ Popîrță în

sine, care cu tot aerul séŭ de mutulan şi de grosolan, era şiret si viclean, ba era, cum ḑice poporul, om al draculuĭ.

Auḑênd el ţifra pomenită, şi combinând tóte câte i spusese acum Uţa despre testament şi despre fiă-sa, apoĭ aducêndu-şĭ aminte de stăruinţel Uţeĭ de al însura, de manevrele Todoreĭ, ca să i stórcă sciutul act, i sĕ luminară ochiĭ minteĭ séle togmaĭ ca printr'un farmec. Vĕḑu, par că ar fi stat descrisă dinaintea sa, tótă conecsitatea uneltirilor ursite cu atâta dibăciă în contra sa. La acéstă vedere îl cuprinse de odată o ciudă şi un arţag nespus.

— Femeiă spurcată, — răcni el — tu escĭ acea, care prin apucăturile, prin minciunile tale maĭ legat de gard. Fiă-ta de sigur sĕ va fi dat în dragoste cu ver unul de séma eĭ, şi d'aceea nu mĕ va fi vroind pe mine; ér tu vĕḑênd că cu nicĭ un preţ nu poţĭ deveni sócra mea séŭ maĭ bine ḑis, sócra avuţiilor reposatuluĭ unchiuluĭ meŭ, m'aĭ amăgit de am creḑut în minciunile tale, am creḑut, că n'a rĕmas în urma Hagiuluĭ decât dărapănăturile acestea de case şi m'aĭ adus până într'atâta încât m'am legat prin înscris notaricesc să iaŭ pe alta, numaĭ şi numaĭ ca să nu pot lua pe fiă-ta şi să-ĭ rĕmână acestia sumicică de fiorinĭ 10,000, — hărăsuiţĭ eĭ de unchiul meŭ pentru asemenea cas. Escĭ meşteră, ḑĕŭ mare meşteră, dar ţĭ-aĭ dat de om. Voĭ găsi şi eŭ ver un ac pentru cojocul Domnieĭtale, n'aĭ grijă, voĭ găsi, — cu aceste cuvinte Popîrţă o tuli pe uşă afară lăsând pe Uţa speriată, prăpădită, fără nicĭ o putere; i sĕ tărâscă vinele, cum ḑicea ea.

Aşa om, cu o minte atât de petrunḑĕtóre nu maĭ pomenise jupănésa, de când era ea în lume. Dar în cele din urmă, ce rĕŭ putea să i facă, séŭ să le facă, adică eĭ şi fiă-si, că-cĭ numaĭ avea încătrăŭ coconaşul Popîrţă. Trebuia să plătéscă Victorieĭ ceĭ 10,000 de fiorinĭ, décă nu voia să-ĭ dea suma îndoită Todoreĭ, după cum sĕ legase cu carte scrisă de „notariş“.

Cu aceste chibzuelĭ Uţa îşĭ maĭ potoli téma, dar ca să o stingă pe deplin nu putea, că-cĭ potrivnicul eĭ sĕ arătase prea dibaciŭ, atât de dibaciŭ încât amerinţarea luĭ de a găsi un ac pentru cojocul eĭ nu era nicĭ decum de luat în rîs.

Cum să fi fost de rîs, de vreme ce Popîrţă iute, iute şi găsise miḑlocul prin care să se mântuiéscă de plata celor 10,000 de fiorinĭ către Victoria.

Miḑlocul era bun şi sigur. Tot-odată era şi atât de simplu încât credem, că ver-care dintre cetitoriĭ nostri l'ar fi putut găsi, şi fără ajutorul nostru. Să nu credeţĭ însĕ cum-va că prin acéstă afirmaţiune am fi vroit să ḑicem, că cetitoriĭ nostri ar fi nisce ómenĭ